

SANTERI ALKIO

AIKAMME
KUVIA I-III

Santeri Alkio

Aikamme kuvia I-III

«Public Domain»

Alkio S.

Aikamme kuvia I-III / S. Alkio — «Public Domain»,

Содержание

I	5
Конец ознакомительного фрагмента.	29

Santeri Alkio

Aikamme kuvia I-III

I

"Miesten parahia."

Santeri Harakkaisen mieli kävi oikein hyväksi, kun kaupungin torilla tapasi muitakin oman paikkaisia, nimittäin tuon Mielosen Lautamiehen. – Pitäispä mennä tutuksi tekemään ja kyselemään joko Lautamies pian kotiinpäin lähtee...

Ja Santeri menikin ystävällisesti hymyillen ja tarjosi kättä.

"No päivää, onpa Lautamieskin tullut kaupunkiin."

"Jassoo, Santeriko se olikin ... no päivää päivää." Mielonen seisahtui ja antoi kättä. Santeri hymyili ja naurahteli oikein iloisesti. Ei hän kotipaikalla olisi milloinkaan uskaltanut mennä Mieloselle kättä tarjoomaan, itse kun oli vaan sellainen, halpa torpparimies ja Lautamies taas niitä kunnan mahtimiehiä ja muutenkin miesten parahia. Mutta kuinka lie nyt Santeri rohvaissut itsensä ... meni koska menikin kättelemään, koska ei ketään muita tuttavita näkynyt Lautamiehelläkään seurassaan.

"Joko Lautamies pian kotiinpäin lähtee?" rupesi Santeri kyselemään.

"Pianhan sitä pitää lähteä, ei minulla enää suuria ole asioita."

Santeri innostui esittelemään, että jos yhdessä lähdettäisiin ja kertoi, ettei hänelläkään enää ole muita asioita, kuin ostaa apteekista Mikon Liisalle 10 p. Elekseeriä ja Faarin muorille puolen naulaa nuuskatupakkaa. Mielonen ilostui, kun Santeri apteekia mainitsi, hänenkin piti tuoman emännälle Lehmän Muusia. Sen asian hän nyt Santerin haltuun uskoi.

"No, noo, sitä tulee nyt vaikka kuinka pitkältä!"

Ja Santeri oli oikein riemusta ratketa kun sai Lautamiehen asiaa toimittaa. Sovittiin, sitten yhtymäpaikasta ja erottiin asioillensa.

Santeri kääntyi vielä taaksensa katsomaan... Olipa totisesti oikein hupaisti tehdä seuraa semmoisen aika miehen kanssa kuin Mielosen Lautamies... Se on niitä miesten parahia.

Hän kiirehti puodiin, käski panemaan puoli naulaa Venäjänlehtiä ja sanoi, että hänellä on kova kiire, kun on yhdessä matkassa Mielosen Lautamiehen kanssa ja se odottaa häntä.

"Häh? Mielosen Lautamieskö?" kysyi puotipalvelia.

"Niin, tunnetteko te hänet?"

"Kyllä."

"Eikös hän ole aikamies?"

"Saattaapa olla." Ja puotilainen naurahteli. Santeri rupesi kertomaan Lautamiehen avuja ja rikkauksia, pyysi lopuksi sikarin suuhunsa. Ei hän tuota nyt juuri kaupan tekiäisiksi ajatellut niin pienen kaupan päälle, mutta kun tässä nyt oli niin tutustuttu. Puotilaiset antoivat Santerille sikarin ja nauroivat takapuolella. Sitten meni Santeri apteekkiin, rynnisti muita ostajia kauppapöydän edestä syrjälle ja tahtoi hänelle panemaan ensin, kun Mielosen Lautamies odottaa.

"Mitä?" kysyi apteekkilainen otsaansa rypistäen. Santeri ryömäsikauppapöydälle, pyyhki takin hijalla hikeä otsastaan, kehui Mielosen Lautamiehen häntä odottavan, ja että se Lehmän Muusi tulee sille Lautamiehelle.

Apteekkilainen väänsi suunsa ilveelliseen hymyyn ja rupesi kyselemään muiden ostajain asioita. Santeri Harakkaisen päähän nousi kiukut... Eikö tuo mokoma luikkari tiedä mikä mies Mielosen Lautamies on? Hän oli kovin loukattu ja mutisi itseksensä kuin apteekkilainen vaan muille ensin antoi.

Mutta hyvissä ajoin hän ehti, sai odottaa kauan, ennen kuin Lautamies joukkoon joutui.

Kun Lautamies tuli, ei hän paljon Santeria huomannutkaan, sivumennen vaan kysyi, josko tämä oli häntä odottanut.

"Noo, ei se haittaa tee, eipä tässä ole ollut kiirettä mihinkään." Santeri ajoi hevosensa perään ja juoksi itse Lautamiehen häkkikärryn viereen.

"Älkää nyt ajako Lautamies, tuota, tässä olisi sitä Muusia." Hän kurotti myttyä.

"Jahaa, en olisi sitä enään muistanutkaan." Mielonen kääntyi ottamaan, kurotti kättänsä, mutta horjahti hiukan.

"Tpruu siinä!"

Hän tempasi kovasti suitsista ja hevonen peräytyi äkkiä muutaman askeleen. Mielonen horjui selkänojaa vasten ja pää retkahti rumasti.

"Noo siinä!" Ja Mielonen alkoi vihatiestä repiä ohjaksista.

Santerin rupesi käymään sääliksi hevosta.

"Älkää nyt Lautamies, ... menee mustan suupielet rikki."

Mielonen ei pannut mitään huomiota Santerin puheeseen, mutta kun sai mustan hiukan asettumaan, ojensi vaan synkeänä kätensä johon toinen sai pistää lääkemytyn. Sanaa sanomatta lähti hän jälleen ajamaan ja Santeri sai olla vikkeloissään kuin ehti perään kiirehtivän hevosensa rattaille. Saatuansa itsensä mukavasti istumaan kiinnitti hän katseensa Lautamieheen ja hymähti hiukan epävarmasti... Kovin oli mielestänsä kopeasti kohdellut.

"Kyllä hän on hiukan tuitukassa," hän puoliääneen lausui ja rupesi itsekseen ajattelemaan, että minkälainen mies se oikein on, tuo Mielosen Lautamies, kun hevostakin noin räökkää...

"Tule tänne Santeri!" kuuli hän Lautamiehen huutavan ja näki pidättelevän hevostansa kävelemään. Santeri vähän sävähti... Mitähän nyt mahtanee sanoakaan tuo matkatoveri? Hän oikein pelkäsi, että rupee haukkumaan, kun hän äsken uskalsi kieltää hevosta räökkäämästä... Ne ovat niin ylpeitä nuo isokset ettei köyhä saisi puhua mitään...

Mutta Lautamiespä tarjosikin vaan ryypyn pullostaan, kun Santeri peläten meni ääreen.

"Ota tästä ryppy."

"Mitä te nyt mullen ryppyä ... älkää turhia ... Lautamies ryppää nyt vaan itse." Santeri oikein tutisi mielenliikutuksesta, kun Mielonen noin hyväntahtoinen oli ja noin korea kuvaisesta pullostä ryppyä tarjosi ... ei sanaakaan maininnut äskeisestä.

"No, ota ryppy kun annan," sanoi Lautamies kovuudella, ikäänkuin laiskaa poikaa lukemaan pakoitetaan. Eikä Santerin enää tehnyt mieli vastaan sanoa, otti pullon, ja pani huulillensa, tarjosi sitten takaisin.

"Kiitoksia paljon, sepä olikin hyvää, oikein paremman tapin takaista."

"No, päästä suuhus asti," käski toinen.

"Kyllä se nyt jo piisaa... Tuota ... en minä ole tottunut paljon ryppäämään." Santeri Harakkainen katsoi nöyrästi hymyillen Lautamieheen, ikäänkuin rukoillen tyhmyyttänsä ja oppimattomuuttansa anteeksi.

"Ryppää nyt kun käsken, äläkä siinä turhia siekaile, kun mielesi kuitenkin tekee."

Santeri maistoi vielä huuliinsa, antoi sitte pullon takaisin, kiitteli ja kehui aineetta. Mielonen otti itse hyvän kulauksen.

"Kyllä ryypätä saa, kun ryppää kohtuudella," hän sanoi ja löi tulpan kiini.

"No niin, ei suinkaan se ketään vahingoita, kun kohtuudella ... mutta minä en tuota ole tottunut viljelemään paljon ollenkaan," toimitti Santeri.

"Olen minä viljellyt aina," kehui Mielonen ylpeillen, "mutta minä olen viljellyt kohtuudella. Ei sitä saa siltä itseänsä juovuksiin juoda, vaikka ryppää."

"Joo, joo, kyllähän se sellaista on, mutta..."

"Vai ootko nähnyt, että minä olisin ollut liiaksi juovuksissa koskaan?"

"Enkä olekaan. Koska minä olisin nähnyt Lautamiestä juovuksissa."

"Eikä ole kukaan nähnyt. Kyllähän sitä nyt toisinaan tulee vähän ryypättyä, mutta ei se siltä ole mitään juovuksissa olemista, kun itsensä ja asiansa hoitaa."

Santeri vakuutti asian kaikin puolin olevan totta.

"Muutamat, kun ne vähän ryypäävät, tulevat kohta noloiksi, niin etteivät ollenkaan ymmärrä asioitansa. Ei sillä lailla saa ryypätä!"

Lautamies nykäsi hevosensa juoksemaan. Santerille oli äsken jo johtunut, ikään kuin itsestään mieleen, että "kuinkahan tuo Lautamies nyt noin on ryypännyt, eipä se juuri tapaa niin..." Mutta nyt kuin tämä oli hänelle sanonut oikein jutunjärjen, selvittänyt, kuinka hyvin hän asiansa hoitaa, niin Santerikin muisti, että hyvin hän oli aina hoitanut ne, ei paljon koskaan ollut puhuttu hänen hulluttelemisestaan juovuksissa. Kyllähän aina vähin, mutta joskus sitä viisaskin erehtyy.

Ja Mielonen kuvastui Harakkaisen Santerin mielessä yhä enemmän kunnon mieheksi... "Osaa ryypätäkin niin, ettei mitään haittaa tee... Ei sitä moni osaa."

"Santeri, tule tänne!"

Kun kerran Lautamies kutsui, niin eihän Santeri menemättä viitsinyt olla... Ja saattaahan tuota huviksensa nyt vähän kävelläkin, pitkä kun oli matka.

"Ota ryypä, Santeri."

"Älkää nyt joutavia minullen aina, kun ei minulla ole ollenkaan teille antaa, ryypätkää nyt vaan itse," esitteli Santeri.

"Älä siinä juonittele, mitähän minä sinun viinoistasi."

Santeri otti, pani vähän huuliinsa, ei uskaltanut paljoa suuhunsa päästää...

Olispa oikein rumaa nyt itseänsä juovuksiin ryypätä kun on Mielosen Lautamiehen kanssa yhdessä joukossa... Pian sen matalan meren kylmää, ei sitä kaikki tiedä niin määräänsä, kuin Lautamies...

Santeri antoi pullon Lautamiehelle ja ajatteli mielessään sopivaa puheen ainetta.

"On niitä muutamia miehiä siinä meidänkin kylässä mennyt raittiusseuraan, mutta ei mun ole hänehen tullut mentyä vielä," rupesi Santeri juttelemaan.

"Hm..." Lautamiehen suu meni vähän hymyyn ja vakavana katseli hän pilviä kohden.

"Se on lapsellista touhua se. Ei sitä aikaiset miehet viitsi sellaisia puuhia pitää."

Santeri oikein hämmästyi... Kuinkahan se Lautamies nyt tuolla lailla? Onhan siinä puuhassa aivan täysiaikaiset miehet ja ne edistyksen harrastajat... Puhuu aivan samoin kuin tuo, vanha patajuoppo, Sorviston Suutari... Hän rupesi tuumimaan ettei hän ollut oikein ymmärtänyt Lautamiestä, taikka tämä ei ollut häntä ymmärtänyt. Rupesi siis uudestaan asiasta puhumaan.

"Mutta kyllä olisi mukavaa, ettei ollenkaan ryypättäisi, kun sen viinan kautta tulee niin paljon vahinkoa." Santeri tirkisteli Mieloseen, ajatellen, että nyt kai sitä jo pitäisi ymmärtää mitä hän ajatteli. Lautamies huomasi, että Santeri oli oikein ruvennut miettimään tuota juttua. Siitä syystä hän innostui pitämään selvityspuhetta.

"Kyllä ryypätä saa, kun ryypää kohtuudella!" hän sanoi ja oikein ähkäsi innostuksesta. "Ei minun mieleni koskaan viinaa tee, mutta maistan kun sattuu... Noo, juopoille se nyt kyllä sopii tuo raittiuskkin, ja taas sellaisille jotka eivät missään seuroissa käy. Mutta kun paljo pitää olla ihmisten kanssa tekemisissä, niin kuin minunkin, niin ei sitä sovi olla ... jopa sitä kadottaisi arvonsa."

Mielosen iloksi, huomasikin Santeri, mitä tarkoitettiin.

"No mitäs varten teidän tarvitseekan raittiiksi ruveta, eikä teidän todesta sovikaan, niinkuin jo sanoitte. Mutta köyhäin, meikälaisten kyllä sopii ja tarpeellistakin on," tuumaili Santeri.

"Aivan niin ... teikälaisten sopii kyllä."

Lautamies nykäsi hevosensa juoksemaan, Santeri meni rattaillensa. Näki sieltä, miten Mielonen useat kerrat otti pullon taskustaan ja suuteli sitä. Rupesi lopulta jo oikein ihmeeksi käymään... Kuinkahan jaksakaan tuo Lautamies noin paljo ryypätä? Jo minä nahaksi menisin, jos tulla tavoin...

Mutta hyvin vaan istui Mielonen rattaillaan, suorana, köneväenä ja rupesi aina kovemmin ja kovemmin ajamaan. Santerin rupesi käymään sääliksi hevostaan, oikein teki mieli jäämään, mutta ei

tahtonut viitsiä ... eihän sitä usein saa sellaisessa seurassa kaupungista tulla ... ja kun jo ryyppyjäkin oli antanut...

Hän kiirehti hevostansa perään ja koetti rauhoittaa tuntoansa. Mutta kun rupesi vahtokakkaroita vierimään pitkin valkosen kylkiä, niin jo pidätti Santeri kävelemään.

Onpa oikein riivattu ajamaan tuo Lautamies, kun ei yhtään hevostansa sääli!..

Santerin tuntoa vaivasi, kun hevonen niin puhalsi ja hikoili. Hän ajatteli ja katseli toverinsa perään, huomasi iloksensa että senkin hevonen pidättäytyi kävelemään tuolla matkan päässä. Jo meni mieli oikein hyväksi: seurallinen, hyvä mies onkin tuo Lautamies, kun ei tahdo toveriansa jättää, vaikka tämä köyhempikin olisi.

Valko sai taas juosta hölkkästä, että olisi matkatoveri saavutettu.

"Ka ... tpruu!"

Santeri näki hatun maantiellä ja riensi sitä ottamaan ylös.

"Kas helkkari, kun olikin hyvä, sievä, musta hattu!" hän äänekkäästi huudahti. "Sepä nyt oli onni! Ei aina tuollaisiakaan löydä." Hän kiirehti rattaillensa ja katseli mielissään hattua.

"Sepä oli kerrassaan onni!"

Ja Santeri koetti hattua päähänsä, tosin oli se vähän iso, mutta eihän se haitannut, kun niin helpolla oli saanut. Sydän hytkähteli niin somasti, kun ajatteli että hattu päässä saa kotikylään mennä ... ja nyt ensin Lautamiehen luo...

"Saa nähdä, mitä sanoo Lautamies, eikö ruvenne edes mielittelemään...Soo valkonen!"

Lautamies oli sillä aikaa ehtinyt pois näkyvistä, kun Santerin hevonen taas sai hiljaksen nutustella tuon hatun löytämisen johdosta.

"So, sooh!"

Valko sai ohjas-periä lavoillensa ja se alkoi aika kyytiä kiitää eteenpäin. Santerin täytyi pitää toisella kädellä kiini hattua päässänsä, ettei pääsisi pois lentämään. Pian saavutti hän Mielosen näkyviinsä. Santeri näki, että sen hevonen lotusteli hiljaa.

"Unettamaanpa on ruvennut äijää," hän ajatteli, "kun noin tuolla eteenpäin kuojuu. Muutenkos se niin hiljaa ajaisi!"

Mutta likemmäksi tultua näki Santeri, ettei Lautamiehellä ollut hattua päässä.

"No mutta..." Hän kourasi hatun päästään käteensä, katseli ja muisteli minkälainen lakki oli ollut Mielosella.

"Jumaliste! tämä onkin Lautamiehen hattu!"

Ja hän juoksi Lautamiehen luokse, joka rattaillaan rumasti rötköttäen nuokkui. Ei näkynyt hattua rattailla...

"Kuulkaa Lautamies! Onko tämä teidän hattunne?"

Toinen ei herännyt, nuokkui vaan ja rötkötti. Santeri ei tahtonut uskaltaa ruveta töyttämään ... mutta kun ei muukaan tahtonut auttaa, niin...

"Kuulkaa, onkohan tämä teidän hattunne?"

Lautamies heräsi örähdellen ja katsoa töllötti älyttömästi Santerin kasvoihin, osoittamatta vähääkään ymmärryksen merkkejä.

"Onkohan tämä teidän hattunne?"

Jo tuli vähän tajullensa Lautamies, kun kuuli ihmisen puhetta.

"Tpruu! ... häh!"

Santeri uudisti sanottavansa. Hevoset seisahtuivat ja Lautamies töllötti pilviin. Sitten hän äkkiä tunteli päätänsä, rykäsi ja rupesi koperoimaan häkkikärryn pohjaa.

Taju hänessä nähtävästi vähitellen heräsi. Kun oli turhaan koperoinut, pääsi häneltä ikään kuin väkinäinen huokaus ja silmät harailivat jonkullaisella hätäisyydellä ympäristöä. Santerikin tunsu itsensä masentuneeksi, kun noin kamalasti käyttäytyi tuo matkatoveri. Hiljaa, arvelevaisesti sanoi hän:

"Tässä on Lautamiehen hattu." Mielonen tarttui hattuun kiini kuin haukka ja pani sen päähänsä.

"Mitä sinä mun hattuani!.." hän ärjäsi sydämystyksissään äkeästi.

Santeri hämmästyí enemmän, tunteille teki oikein ilkeätä.

"Tuolta minä sen otin tieltä, kun oli pudonnut teidän päästänne. Vai luuleeko Lautamies, että minä olen sen teidän päästänne ottanut?"

Santeri ajatteli, että täytyypä ottaa ja puhella tässä oikein järjestäisesti ja selittää Lautamiehelle, kuinka asia oikein oli, ettei edes pahaa sopua tulisi turhan päitten.

"Älä tule kuule juonittelemaan parempaisi kanssa, Santeri!" Mielonen puti nyrkkiä ja katseli Santeria kuin härkä.

"Kaa ... no luuleeko Lautamies, että minä..."

"Muista kuule, Santtu, kenenkä kanssa kuriittelet ... minä näytän sulle oikein..."

Mielonen rupesi osoittelemaan tulla rattailta alas. Santeri alkoi itsestensä jäädä kärryjen takapuolelle, eikä hän oikein tahtonut päästä selville siitä, pitikö hänen ruveta pelkäämään, vaiko etsimään lyömä asetta. Lautamies rähmi hoijakassaan, Santerin olisi tarvinnut mennä ystävällisesti häntä maahan auttamaan. Mutta ei hän mennyt, ajatteli vaan omaa kohtaansa. Vaan Lautamies ei tullutkaan maahan, jäi vaan kontallensa hoijakan pohjaan ja näytti siinä miettivän.

"Vai sinä roisto tässä!.." Hän rupesi uudestaan liikkumaan, kuin muisti vihansa.

"Minäkö roisto?" Santerikin suuttui, päätti ottaa kumppaninsa oikein lujalle haukkumisesta. "Jottako minä olen roisto, häh?"

"Sinä, sinä juuri olet roisto, junkkari... Oo hevonen lurjujen joukosta!" Mielonen sai itsensä istuimelle istumaan, tempasi ohjaksista ja sai hevosensa täyteen lentoon. Santeri oli niin silmittömästi suutuksissaan että oli vähällä unohtaa valkosensa, joka alkoi kiirehtiä toisen perään.

"Entä repale on tuokin, vaikka niin kehutaan!" hän äänteli, kun meni rattailtensa ja rupesi siitä lakkiansa etsimään johon muisti sen äsken panneensa. Mutta sitä ei löytynyt, ei mistään, pudonnut oli ihan varmaan. Voi kun Santeri nyt rupesi kiroilemaan ja matkatoveriansa panettelemaan! Hän käänsi hevosensa takaisin ja alkoi aika kyytiä ajaa lakkiansa hakemaan. Mielonen mennä körötteli tietänsä ja hautoi mielessään äkäisiä tuumia.

"Kun meinaa, raato, 'speijaamaan' ruveta parempiansa!.."

"Ääh!" Hän antoi hevoselle selkään ja rääkäsi tavattomalla nautinnolla ja itseensä luottaen:

"Ei siihen kykene paremmatkaan, kuin Harakkaisen Santtu!"

Etäältä hän äkkäsi vastaansa tulevan pitkän jonon tervakuormia. Hän tunsí itsessään tavattoman miehuullisten tunteiden hallintoa, kun oli saanut Santerin niin miehen tavoin haukutuksi.

... Joutaisivat ne nuokin tietää, mikä mies minä olen...

Mielonen röyhí rintaansa, koetti asettaa itsensä suorassa ja pönäkästi istumaan. Vaikealta se tuntui, kun juopunut veri niin itsepintaisesti tahtoi ruumista huljuttaa. Kun piti päätä kohdallaan ja kiinnitti silmänsä yhteen kohti, niin sitten tuntui paraiten pidättyvän ... kun vähänkin käänsi silmiä toisaalle, niin kohta huljahti yläruumis, eikä sitä tahtonut saada enään pidättymäänkään. Jo tulivat tervakuormat lähellä ... silmät kiintyivät tähtäämään hevosen korviin... Kas hullua, kuinka mukavasti ne viirailevat, nuo korvat!..

Ja Lautamiehen koko huomio ja ajatus kiintyi hevosen korviin, niin, ettei oikeastaan huomannutkaan ketä vastaan tuli. Sen vaan äkkäsi, että kun nykäsi suitsista, hevosen korvat sitä vikkelimmin viirailivat, pää nousi pystöön ja hepo otti reiman hyppäyksen.

"Älä aja mies! – Tpruu tpruu! – Älä aja yhteen! – Hulluko se on, tuo? ... voi ... tpruu!.. Katsokaa sen hullua! ... ka ka, no, siinä se nyt oli!"

Mielonen kyllä kuuli, kun miehet huusivat ja pari tyttöä parkui, mutta ei hän viitsinyt turhista hätäillä, tempoi vaan hevosta vuoroon kumpaisestakin ohjaksesta.

... Mitä ne hulluja hätivät? ... pelkäävät raukat, kun näkevät hyvällä hevosella ajettavan!..

Mutta hevonen ällistyi tervamiesten huutamisesta, kun oma isäntä vaan yhä käätti, ja tempasipa yhteen erään tervakuorman kanssa.

Se oli vähän kovallinen täräys, kun häkki-rattaat kiersivät nurin ojaan, pyörät taivasta kohti, musta jäi kylelleen ojanreunalle lepäämään ja Lautamies itse onnellisesti tipahti ojanpohjaan rapakkoon.

Tervamiehet riensivät hätäytyneinä apuun. Saivat heti selville, että Lautamies ilki-elävänä purskutteli ravassa ja teki jo alku-yrityksiä kontataksensa pois nurin käännettyin rattaidensa alta. Miehet rupesivat nauramaan, kun näkivät ettei henki ollut kysymyksessä, alkoivatpa vielä ilkeästi suutansa piestä. Ryhtyivät sitten hevosta ensimmäisenä auttamaan ja antoivat Lautamiehen yksin miettiä pelastuskeinojaan.

Kun miehet saivat hevosen pystöön ja rattaat ylös ojasta, jättivät he auttamis-tuumat sikseen. Jouten vaan katselivat ja puheillaan viittelivät Mielosen sydäntä, kun tämä koetti kokoilla pikku tavaroitaan, jotka olivat sinne tänne lentäneet. Ensimmäisenä he rupesivat ryyppyä vaatimaan, kun Lautamiehen viinalekkerin näkivät. Melkein tyhjäksi sen tyhjensivät, iso joukko kun oli miehiä. Tulivat hiukan hutikkaan.

"Kuule mies, mistä sinä olet kotoisin?"

Tuo kyseliä oli varmaankin joukon isäntä, ainakin se Mielosestakin siltä näytti.

Mielonen oli juuri vaipunut katsomaan rikkautunutta kohtaa häkki-kärryn istuimessa.

"Noo, mitäs se nyt tähän kuuluu? hän kurjallaisesti hymyillen vastasi.

"Eipä mitään. Mutta onko sulla rahaa maksaa, kun ajoit rikki tuon minun rattaani pyörän? Sinun täytyy maksaa siitä 5 markkaa, kun niin sikamaisesti ajat."

"Jos ei ole rahaa, niin takki pantiksi, onpa hänellä hyvä takki", sanoi joku.

"Raha ei tee meillä mitään kiusaa." Ja kun Mielonen sen sai sanotuksi, niin hän röyhisti rintaansa ja rupesi näyttämään enemmän miehuulliselta.

"En minä siitä niin paljoa maksa", hän sanoi, "se oli vahinko ... tuli vähän liiaksi ryypättyä ... johan te sen nyt ymmärrätte." Hän katseli surkutellen miehiä, kun eivät ne näyttäneet ymmärtävän.

"Ryyppää kohtuudella sika!" huudettiin ja katseltiin Mielosen ryvettynyttä asua.

Mielonen ei päässyt puuhun, ei pitkään, kun ei häntä ymmärretty.

"Voi moukkia", huokasi Lautamies raskaasti, "kun pitää joutua tekemisiin kaikellaisten roistojen kanssa."

"Häh, mitä piruja ... mekö roistoja?" alkoi yksi kysellä. Toisetkin hörkistivät korviansa... Tuollaistako se junkkari nyt rupeaa sanomaan, kun ensin ajaa ojaan itse ja muut saavat ylös auttaa?

Mielonen pelästyi, kun havaitsi, että muut olivat kuulleet mitä hän ajatteli. Ja miehet raivosivat, uhkasivat panna uudestaan ojaan.

"Maksa pois, että pääsemme lähtemään", vaati isäntä jurosti käskemällä, ja koetti rauhoittaa muita vakavemmasti käyttäytymään.

Mielonen henkäsi, rupesi sovittelemaan ja veti esiin helpottavia asian haaroja.

"Tyytykäähän nyt kahteen markkaan kun tuli mullekin vahinko ... tuota, minä olen sellainen mies jotta, ette taida arvatakaan."

Mielonen näytti arvokkaan salamieliseltä.

"Ole mikä olet, älä siinä joutavia jaarittale, maksa pois ja muista ettet toiste sillä lailla juo!" puheli tervamiesten isäntä.

"No älä nyt kovin ... kyllähän sitä jokainen pian sen verran juo.Olette itse jo juovuksissa joka ainoa."

"Omasta viinastas oot juottanut!"

Miehet nauraa räkättivät ja saivat tuosta paljon puheen ainetta. Lautamies koetti selvittää kalujaan, mutta ei onnistunut päästä niin pitkälle että olisi saanut hevosen valjaisiin. Taas ruvettiin vaatimaan maksua ja Lautamies tarjosi kaksi markkaa.

"Sepä nyt vasta on juutalainen!" ihmetteli muudan, ja tästä johduttiin siihen, että he joukolla rupesivat vaatimaan uusia ryyppyjä. Nyt suuttui Lautamies, luultavasti jo oikein perinpohjaisesti, sillä

hän kaivoi taskun esiin, otti sieltä leveästi pienen tukon seteleitä ja antoi yhden 5 markkasen tuolle vaateliaalle.

"No kyllä mulla rahaa on, enemmän kuin tuollaisilla!"

Toiset nauroivat ja rupesivat kehumään.

"Rahaa on sillä miehellä kun roskaa ... petoa, kun on rikas!" toimitti muuan suupaltti, toiset nauroivat ja säestivät. Isäntä huuteli jo matkaan lähtemään.

"Antakaa sen miehen jo olla rauhassa", pyysi tyttö.

"Vaiti nyt, kirkkoväärti antaa meille vielä, vanhan tutun vuoksi, lähtöryypyt."

"Kirkkoväärti!" matkivat ja nauroivat toiset.

Mielonen istui ojan partaalla ja nojasi päätä käsiinsä. Yksi meni töyttämään.

"Anna nyt veikkonen lähtö ryypyt niin pyhin takkisi savesta, ettei emäntä kovin..."

"Ole nyt jo..." ja Lautamies rupesi kiroilemaan.

Jo siihen tuli nurjasti katsellen Santeri Harakkainenkin, lakittomin päin. Teki mieli suorastaan ohitse ajaa, mutta ei päässyt. Kyseli tervamiehiltä mikä tuolle miehelle oli tullut, ja hänelle kerrottiin. Lautamies oli jo taas ryhtynyt silojansa selvittelemään, eikä kohta huomannut Santeria, ennen kuin sitten, kuin tervamiehet lähtivät ja Santeri aikoi ohitse ajaa.

"Jassoo, joko se Santeri tuli", hän sanoi innokkaasti, kuten hyvin kaivattua toveria tavatessa ainakin. "Mulle kävi vähän hullusti, kun nuo raadot (hän katsoi kuinka kaukana tervamiehet jo menivät) nuo raadot ajoivat mun tässä kumoon."

Santeri aikoi mennä ohitse, mutta uteliaisuudesta pidättyi kuitenkin kuulemaan mitä Lautamiehellä olisi sanottavaa. Nousi rattailta ja meni ääreen.

"Kun raadot ajavat yhteen, muutamat roistot... Kun saataisiin tämä hevonen nyt valjaisiin niin... Auta nyt velikulta vähäsen."

Santeri ei hätäillyt auttamaan. Mielonen oli hyvänpäiväsesti selvinnyt ja puuhasi innokkaasti.

"No?" Mielonen katsahti Santeriin aikoen kiirehtiä häntä, mutta huomasi samassa, ettei tällä ollut lakkia.

"No, tuota, missä sinun lakkisi on?"

"Vai missä on!" Santeri rupesi tuikeasti kiroilemaan ja kehui, että kun hän oli löytänyt Lautamiehen hatun ja pannut sen päähänsä, niin oli hänen oma lakkinsa pudonnut, jota ei enää löytynyt.

"Teidän pitää maksaa mulle lakin hinnan", rupesi Santeri vaatimaan.

Lautamies katsoi hämmästyksestä hymyillen Santeriin.

"Häh? Jottako?... Jopa sinä nyt oikein pyörit!"

Santeri selvitti tarkemmin, mistä syystä hän Mieloselta lakin hintaa vaati.

Toista jo oikein nauratti.

"Kylläpä olisit viisas. Ensin juot ja pudotat lakkisi ja sitten pitäisi minun maksaa. Sinäpä nyt vasta hävytön olet... Tuleppa nyt vähän pitämään tuota hihnaa, että saan tämän toisen kiini."

"Enkä tule, en vaikka..." Santeri kaahasi rattaillensa.

"Kyllä minä kylässä valaisen, millä tavalla se isoo komea Mielosen Lautamies kulkee, toimitan jumaliste jokaiselle!"

Kun Santeri lähti, rupesi Mielosta valtaamaan pelko, että jos tuo nyt saa mielin määrin, oikein vihamiestä huutaa, niin siitä tulee riivatusti ilkeä juttu.

"Santeri hoi! Santeri! Älä aja, Santeri!"

Tämä pidätti hevosensa ja rupesi kuuntelemaan.

"Palaa nyt vielä tänne!"

Santeri käänsi hevosensa. Mitähän sillä nyt mahtaa olla, jokohan maksaa lakkini? hän ajatteli. Ajoi oikein juoksua ja hymyili mielessään.

"No?"

"Mihinkä sinulla nyt sellainen kiire, odota hetkinen kuin minäkin ehdin, niin mennään yhdessä", toimitti Lautamies.

Santeri tulistui, oli vähältä paikalla kääntää hevosen takaisin.

Lautamiehelle tuli hätä... Jos juttelee kaikkea mitä on nähnyt, niin...

"Tuota ... no, mitä sinä tahtoisit siitä lakistasi? Jos se nyt minun syyni oli niin täytyyhän minun se maksaa."

"Kaksi markkaa."

"Sinullahan oli vaan vanha, ijänpäiväinen lakki, eihän se niin paljoa maksa?"

"Vai oli se vanha! Sen se maksaa."

"Ota markka vahingon apua, sen saat. Kyllä siinä oli sun omaakin syytäsi."

Ruvettiin hieromaan sovintoa ja lopulta antoi Lautamies puoli toista markkaa. Tultiin ystäviksi, pantiin Lautamiehen hevonen valjaisiin ja otettiin ryypyt. Lähdettiin ajamaan ja Lautamies käski Santerin tulla häkki-rattaillensa.

Otettiin ja ryypättiin.

"Kuule Santeri", rupesi Mielonen koreasti ja opettavaisesti puhumaan. "Älä nyt huoli jutella siellä omalla paikalla näitä kaikkia. Nuo riivatut kun ajoivat niin sikamaisesti, että en huomannut yhtään kuin pyörät ottivat yhteen."

Lautamies katsoi sivulta Santeriin ... mahtaako tuo juupeli edes uskoa, mitä ihminen sanoo?

"Hm ... noo, mitähän noista", myönteli Santeri.

"Ja kun jo lakkisikin maksoin."

"No niin." Santerin teki mieli sanoa, ettei sen maksaminen ollut mikään armotyö, hänen mielestänsä, mutta ei viitsinyt kun oli jo muutenkin sovittu.

"Kun näin reisussa ollaan, niin ollaan niin kuin yhtä miestä."

"Niinpä tuota sopii."

Mutta Lautamiestä yhä epäilytti, kun ei Santeri tuon vahvemmin, vakuuttanut ... rupeaa peto jaksattamaan kaikkea...

"Ota Santeri ryypyt tästä."

"Mitä te sitä nyt aina..."

"Ota vaan ja muista pitää suus kiinni, et sinä sitä kadu. Tuota ... tuota, jos olet mies niin annan sulle palan heinimaata sieltä Suoniityn latvasta, ilmaseksi, hyvän tutun vuoksi vaan."

Santeri riemastui niin, että oli vähältä nauramaan ruveta pelkästä innostuksesta.

"Mitäpä minä rupeaisin sellaisia joutavia kellekään juoruamaan! eihän siitä minulle olisi mitään hyötyä, teille vaan kun olette lautamies ja muuta, olisi vähän ilkeätä."

Lautamies katsoi nurjasti Santeriin ... mistähän tuo kollo sen ymmärtää, että se niin ilkeätä olisi...

Mutta Santeri luuli jo kumppaninsa kanssa olevansa niin tuttavan kannalla, että sopisi ruveta veljellisesti kiusaamaan:

"Jopa tuli teidänkin vahingossa liiaksi ryypättyä." Ja Santeri nauraa kurnutti ystävällisesti.

"No ei sitä minulle usein tule, mutta kyllähän se toisinaan viisaankin pettää... Noiden tervamiesten syy se oli nytkin, tuo vahinko, kun niin nolosti ajoivat, sen vietävät... Ei minulle viinan tähden kesken tule vahinkoa, ei!"

Santeri ei viitsinyt enää kiusata, ajatteli vaan hyvillä mielin kun oli saanut maksun pudonneesta lakistaan ... ja sitä heinämaan kappaletta. Pitää vaan pitää suunsa kiinni, että edes antaa... On se kunnon mies, tuo Mielosen Lautamies!

Olutta ja härjän heiniä.

Oli tavattoman hyvä luokoilma, tuuleskeli hiukan ja aurinko paahtoi niin täydeltä terältä...

Kalle Pietusen väki oli heinän teossa siinä vainioluhdassa, joka on aivan likellä kylää (sitä eroittaa kylästä vaan pieni mäen kaula), ja muuten käy tuo samainen luhta toisesta päästä kiini

maantiehen. Siinä oli oikein erinomaista kylvöheinää, apilaa ja timoteeta sekasin. Ja kylläpä ylpeilikin Kalle Pietunen heinästään!

Luokona oli nyt iso joukko. Oikein oli hupainen sivullisenkin katsella, miten paksulta siinä makasi hyvältä tuoksuva heinää. Heinämiehet kehuivat, ylistelivät heinää ja isäntää. Kehuivat häntä kylän taitavimmaksi maanviljeliäksi. Kalle riemastui sydämessään, heitti pois haravan kädestään ja alkoi laapustella niityllä miehestä mieheen ja kertoa upeillen maanviljelystouhuistaan. Johtui mieleen, etteivät ne muutkaan isot maanviljeliät kuulu tekevän työtä, ankarassa kurissa vaan pitävät väkensä ja sillä kurin hyötyvät paremmin kuin nuo vanhanaikaiset kitupiikit, jotka tekevät itse kuin orjat. Ja Kallen rinta kohosi kuin katseli niittyänsä ... iso maanviljeliä oli hänestä tulossa. Kalle puhui työvälleen kullekin erittäin ja neuvoi haravan käyttämisen eri temput ... hänhän sen tiesi juuri pisteeseen, hän, joka oli kyennyt tällaisen heinän kasvun aikaan saamaan. Työväki ihmetteli: onhan sitä nyt ennenkin luokoa pidelty!.. Nuorempi väki suututteli, vanhemmat nauroivat partaansa ja kehuivat isäntää.

"No noin sitä pitää!.. Jos minä olisin isäntä niin en konsanaan työhön ilkiäisi kiini ottaa."

Kallea ensin vähän hävetti ... mahtoiko pilkalla puhua tuo torppari Tuomas... Mutta Tuomas on vanha, rehti mies, ei mikään kurillinen eikä hunsvotti...

Ja Kalle rauhattui.

"No en minä siltä vallan joutilaana", sanoi Kalle, "mutta kun ei tässä nyt ole mitään järki kiirettä niin..."

"Niin, ja eikä isännän työllä paljoa kostu. Komento se on joka maksaa", vakuutti Tuomas vakavasti.

Kalle rupesi huomaamaan, että tuo Tuomas on oikein nätti järkinen ja ymmärtäväinen mies.

"Mutta meidän paikalla ei sitä vielä ymmärretä", innostui hän sanomaan, "vaan kun minä tästä ehdin, niin kyllä niille opetan, kuinka taloa asutaan."

Kalle ryähti.

"Tuota, kuules Kreeta, sinä jätit tuossa kokonaan kääntämättä alimaiset heinät! Sieppaa uudestaan haravallasi siitä... Kas noin." Kalle otti piiän kädestä haravan ja opetti. —

"Päivää, Kalle, päivää!" huudeltiin maantieltä.

"Ka päivää!" Kalle näki maantiellä tuttujansa, lähti puoli juoksussa sinne menemään. Olipa hauskaa että näkivät juuri paraillaan piikaa opettamassa.

Kallen sydän riemuitsi.

"Päivää ... päivää." Siinä käteltiin. Keisissä istui kaksi vanhaa tuttua, jotka vielä olivat poikamiehiä.

"Mihinkä miehet nyt ajelevat?"

"Lähdettiin vaan tänne asioille", sanoi Tolkun Matti, nauraa virnistellen toverillensa. "Etkö mukaan lähde?"

"Mihin sitä sitten mentäisiin?"

"Kevariinkin mentäisiin, ja... Vai uskallatko sinä enää sellaisiin lähteä, kun sulla on akka?"

"Akasta minä viisi!" Ja Kalle katseli suurennellen heinäväkeensä päin. "Mutta mulla on tässä vähän heinäväkeä, eikä se työ tahdo käydä jos ei ole itse joukossa."

"Älä nyt niin ahnehdi", sanoi toinen toveri, tuo Tuomarin Iikkoo. "Kyllä ne siinä työtä ilman sinuttakin tekevät. Eikä sinusta paljon apua lienekään ... laiska kun näyt olevan, eihän sulla ole edes haravaa."

Toverit nauroivat ja nauroi Kallekin.

"Lähde mukaan, lähde. Sano työvällesi vaan, että rupeavat panemaan luokoa latoon", kehoitti Tolkun Matti.

Kalle suostui, pyysi ettei jätettäisi ja hyppäsi aidan yli takaisin niitylle. Katsoi kelloansa ja käski väen ruveta päivälliselle. Itse sanoi käyvänsä näiden miesten kanssa tuolla kylässä, johon ne häntä vieraaksi mieheksi asioissaan iki soki vaativat.

"Pitäkää nyt kello 1: teen lepoa ja ruvetkaa sitten panemaan heiniä latoon... Ja kylläkai minäkin takaisin ehdin siksi."

Kalle mennä viiletti jo tiellepäin.

"Sinulla on tuossa hyvä niitty", rupesi Tolkun Matti kehumaan, kuin Kalle nousi keisiin.

"Jaa, eikös ole sitten. Ei sellaista heinää kasvakaan joka pojan niitty."

"Ei totisesti."

"Mutta harvat täällä uskaltavat vielä antaa rintapeltonsa heinää kasvaa."

"Niin, eihän ne näy ... mutta kyllä hyvin näyttää tuo kasvaneen ja poudalla nyt tulee tehdyksikin."

"Poudalla tulee tehdyksi", todisti Kalle toimessaan, ja jatkoi vielä: "Joka tällaisella poudalla jättää heinänsä kastumaan, se on aika nahjus."

Samaa sanoivat toisetkin.

Jo tultiin kestikeyvariin, joka oli yksinäinen, vähän muusta kylästä erillään oleva talo.

Ensin meni sisään Tolkun Matti ja löysi emännän yksin kotoa. Puhui asiansa: kehui olevansa kovin nälkäinen, kun koko päivän oli ollut syömättä "reisussa" ja pyysi olutta.

Eikä emäntä sitä ihmetellyt, että nälkäänsä olutta pyydettiin, sillä harvoin ne, nuo matkustajat naapurikylistä, pysyivät nälkäänsä sellaisia jokapäiväisiä aineita, kuin leipää, voita, perunoita, lihaa, y.m.

Emäntä puhui hiukan itsekseen sillä hän mieluimmin mutisi huuliinsa kuin rasitti toisen korvia.

"Jaa kuinka", kysyi Tolkun Matti, "saisko sitä olutta?"

"No, eiköhän sitä nyt..." Emäntä pyyhkieli hameen liepeisiin käsiänsä, joilla oli juuri perunoita kuorinut. Ottaen kellarin avaimen koukusta, muurin otsikolla, kysyi ulos mennessään:

"Paljonko pitäisi olla?"

"Josko tuota nyt kuusi pulloa", sanoi Matti, nähtävästi tarkkaan aprikoiden, mikä tuota olisi oikein kohtuullinen määrä nyt aluksi.

Emäntä seisahtui, mutisi taas jotain ja Matti kai pelkäsi, että ruvetaan kieltämään oluen antamista.

"Meitä on kolme miestä", ehätti hän sanomaan. Enempää väittelemättä haki emäntä olutta ja Matti kutsui kumppaninsa tupaan.

Ja ne nälkäiset miehet ahmivat suurella halulla ensimmäiset pullot pohjaan. Heillä varmaan oli oikein suolia kuristava nälkä, kun eivät paljon puhellakaan ehtineet ensimmäisten pullojen aikana.

"Kuulkaapas emäntä", meni Tuomarin Iikkoo emännän ääreen puhumaan, "minä ostaisin vielä kuusi pulloa olutta."

Hän oli oikein hengessä tuo ostaja, notkautteli polviaan ja puhui läähättäen asiansa.

"Jottako nyt vielä?" Emäntä katsahti ostajan silmiin ... ja niiden toistenkin jotka kahden puolen pöytää vastakkain istuivat ja tarinoivat ... varistelivat piipun poroa pöydälle läiskyneen oluen sekaan. Sitten kääntyi hän, sen enempää puhumatta, työhönsä takaisin, eikä ollut tietävinään koko asiasta.

Ostaja jo tuskastui... Emäntähän välinpitämättömällä käytöksellään kerrassaan loukkasi hänen matkustaja-arvoansa ja oikeuksiaan... Kumma kun kehtaa, vaikka ollaan niin tuttuja ja likeltä!..

"No emäntä, menkää nyt noutamaan olutta!" tiuskasi Iikkoo jo kiivaanlaisesti.

Emäntä nousi, otti kellarin avaimen koukusta ja meni ulos.

Hupaista oli miehillä taas kun kuusi pulloa pöytään saatiin. Mieli rupesi vallattomaksi, puhe alkoi lauluksi muodostua.

Siihen tuli eräs jalkaisin matkustaja väsyneenä ja nälkäisenä. Miehet katselivat häntä karsaasti: mitähän tuollainenkin kevariin tulee, lurjus, mikä liekin ... ei ainakaan herralta näytä, eikä varakkaalta, kun käyden kulkee. Mutta matkustaja ei huolinut miehistä mitään, tuskin hän heitä ajattelikaan, meni vaan emännän luoksi puhelemaan.

"Olette varmaankin emäntä?" hän kysyi.

"Kyllähän minä sen tapainen..." kuului vähäisen ajan kuluttua vaitoinen vastaus. Vieras katseli kummastellen: onpa aika kielevä eukko!..

"Jos emäntä olisi hyvä ja toimittaisi minulle päivällistä. Olen aamusta saakka kävellyt ja tarvitsisin hiukan saada vahvistaa itseäni."

Emäntä toimi kumarassa ollen, katsahti siitä hiukan vieraan jalkineisiin ja taas työhönsä ... vielä toisella silmällä pöksyihin, takkiin, liiviin ja leukaan, mutta ei silmiin saakka: Kas mokomaa! kaikille sitä pitäiskin tässä olla valmiina kestikeyarissa ruokaa laittamaan... Vieraan ulkoasu varmaankin herätti emännässä tuon suuntaisia ajatuksia, sillä leuka kohosi ja alahuuli venyi neljännes tuuman ulommaksi ylihuulta. Jonkun tapaisen äänen, jonka vieras käsitti sanaksi: "noo", hän huultensa takana hymisi ja poistui kamariin.

Vieras kummastui. Teki mieli mennä kamariin uudistamaan pyyntönsä, sillä alkoi ajatuttaa että mahtaa olla kuuro. Mutta sitten rupesi hän olettamaan ja luulemaan, että emäntä mahdollisesti toimeen ryhtyy... Istutaan penkille, koetetaan odottaa niin kauan kuin tulee ... näkeehän sitte jos ryhtyy puuhaan...

Hän istui penkille, pani laukun viereensä ja laskeusi sen päälle nojailevaan asemaan odottamaan.

Toiset miehet elostivat omissa toimissaan, mutta mitä enemmän he itseänsä ravitsivat, sitä laajemmaksi heidän vaikutus-piirinsä leveni: alkoivat tallustella lattialla ja täyttää huonetta innokkaalla huutamisellaan.

"Kuulesta ... sinä Matti, osaatko sinä laulaa tätä:

"Kaisalla oli kuppa-sarvet aina kainalossa ja lossa. Kustulla oli Faarttin kello liivin lakkarissa..."

Kalle Pietunen lauloi, löi jalalla ja nyrkillä tahtia. Ensin yhtyi häneen Tuomarin Iikkoo ja sitten Tolkun Matti.

"Ja Kaisalla oli kuppasarvet aina kainalolla ja lolla..."

Päät nykyivät, nyrkit paukkuivat ja ... jo innostui Kalle tanssiksi panemaan.

Ja vieras nauraa hytkähteli penkillä... Mokoma, kun miehisten miesten toimilla nauraa!..

"Mikä sinua naurattaa?" rupesi ensin Tolkun Matti kiinteästi kyselemään.

"Enhän minä mitään... Onhan jokaisella lupa huvitella tavallaan. Nauru huvittaa minua."

"Mutta minua ei huvita, tiedä se!" ärähti Tolkun Matti ja toiset katselivat vihaisesti pöydän takaa.

"Samapa tuo, kun se vaan minua huvittaa." Ja vieras taas naurahti, toisten mielestä ylvästellen.

"Mitä se kerjäläinen siellä?.." huusi Kalle Pietunen julmasti.

Ja tällä tavalla siitä sekautui oikein sekava vyhti, niin että emäntäkin ahdistui kamarista tupaan.

"No, mutta mikä täällä nyt on?" Sen emäntä puhui oikein selvällä kurkkuäänellä. Iikkoo meni selvittämään, että tuo roisto, kerjäläinen, y.m. oli ruvennut pilkkaamaan heitä... "Ja varjele sitä ihmistä joka tällaisista pojista ilvettä tekee!" Hän hypähti kohoksiin, löi käsiä yhteen ja oli todellakin ihan kuin sydämystyksissään. Toiset jo hätyyttelivät vierasta.

"Jos ei nyt olla koreasti, niin..." Emäntä sekautui käsihapusin joukkoon.

"Emäntä, laskekaa minut vieras-huoneeseen! Minä en tahdo näiden sikain kanssa taistella!" huusi vieras ja astui vaateliana emännän eteen, pakoittautuen kuitenkin jälleen heti kääntymään päin ystävällisiin kylänmiehiin, jotka haukkuivat ja ärhentelivät ympärillä.

"Laskekaa heti minut näiden käsistä toiseen huoneeseen!" vaati vieras.

"Kaikkia sitä nyt tässä vieraskamariin..."

Emäntä kekautti ylvästellen päätään taaksepäin ja väänsi alahuulta pitemmälle.

"Mitä! häh? Eikö minulla ole täysi oikeus saada teillä käyttä vieraskamaria?" Vieraalla oli kädet puuskassa ja poskiltaan punotti hän kuin keitetty rapu.

"Ei sitä tässä kaikkia maantien kulkiaimia kamariin lasketa, ei tarvitse luullakaan... Ensin ruvetaan tappelemaan ja mellastamaan ja sitten vielä pitäisi kamariin laskea..."

"Mitä! minunko syyni se on, että nämät juopot tässä, joita olette juottaneet, rupeevat kimppuuni käymään?"

"Ketä minä olen juottanut, ketä? ... sinä..."

Toiset miehet olivat pysyneet hiukan loitompana, niin kauan kuin vieras emännän kanssa riiteli. Mutta nyt he taas rupesivat hätyyttelemään:

"Vai sinä tässä isäntänä, rutku!"

Vieras huomasi, että tässä todellakin aiottiin ruveta väkivaltaa tekemään. Hän innostui kiroilemaan.

"Tämä näyttää olevan oikein rosvojen pesä!" hän kiljui ja sivui taskustaan revolverin.

"Joka askelenki astuu, niin läpi ammun kuin suden!" Hän piti revolveria ojennettuna miehiin.

Emäntä rupesi siunailemaan ja parkumaan. Miesten meni siivet laukkuun: pakenivat niin kauas kuin suinkin pääsivät tuvassa ja änkyttivät jotain sellaista kuin: "Älähän nyt hulluttele mies!"

Vieras huomasi, että kyllä tässä sentään suhdalla saa henkensä suojelluksi ja häneltä olisi melkein purskahtanut nauru, jos ei olisi ollut niin nälkä. Hän pisti revolverin taskuunsa ja kysyi emännältä josko hän saa ruokaa.

Emäntä itki.

"Kun tuolla tavalla rupeatte hulluttelemaan, niin kuka sen tietää mikä te olettekaan", itki hän katkerasti.

"Vai niin, vai minä hulluttelemaan!.." Vieras rupesi sarattamaan tätä kestikevaria ja uhkasi mennä nimismiehen luo.

Toiset miehet olivat hämmästyksestä toinnuttuaan lauhtuneet iki hyväksi.

"Tulkaa ottamaan täältä olutlasi ja sovitaan pois", tuli Iikka kehoittamaan ja veti vierasta takin hijasta.

Vieras kääntyi riivatusti.

"En minä ole teidän oluttanne vailla, kyllä minulla on itselläkin rahaa ostaa, mitä tarvitsen."

"No, no, ei sitä riidan päälle..."

"Teidän pitää toimittaa minulle ruokaa heti paikalla!.. Tämäpä nyt on helvetinmoinen kevari!"

"Eikö te nyt ottais vain olutta, kun ei meillä tässä ole mitään ruokalaitoksia valmiina ... pitäisi ruveta keittämääkin", puheli emäntä ruikuttavalla äänellä.

"Olutta!" kiljasi vieras, "tiedättekös etten minä juo ikänä olutta, minä olen raitis. Mutta onko se totta, ettei teillä ole antaa matkustavaiselle ruokaa, voita, leipää, silakkaa ja piimää? Eikö perunoitakaan?"

Emäntä toimiskeli loukossaan, eikä puhunut mitään.

"Mitä? Sanokaa!"

"On helposti, mutta kaikkiako sitä tässä nyt pitää niin kovin passata ... tiedä, olisko edes maksaa..."

Viimeisetkin kärsivällisyyden oireet, jotka vielä kiekailivat vieraassa ja kauan olivat jo lähtöä hankaileet, lehahtivat nyt, kuin kurki lentoon. Hän löi nyrkkinsä pöytään ja veti taskunsa esille.

"Jos te pelkääte, ettei minulla ole rahaa, niin täytyy minun sekin näyttää, että sitä on sen verran kuin yksi peruna-ateria maksaa."

Ja hän näytti kohtalaista seteli-tukkoa.

Emännän mieli alkoi taipua. Rupesi vähän vikkelämmin liikkumaan ja pani perunoita pannuun, nouti aitasta lihaa sekaan ja teki yhtä ja toista valmistuksia kelpo päivällistä varten. Jo avasi vihdoinkin vieraskamarin ovenkin, ja laski vieraan sinne... Ei sitä tiedä mikä mies tuo on, kun rahoja on noinkin runsaasti, vaikka on huonoinen nuttu...

Kalle Pietusen joukko oli ollut jo pihallakin, mutta tulleet uudestaan tupaan. Hoh, kun siellä nyt oli helppoa, kun ei tuo riivattu ollut enää revolverin kanssa uhkaamassa!.. Olkoon nyt siellä kamarissa, vaikka se onkin liikaa arvoa tuollaiselle kulkurille ... mutta:

"Emäntä hoi, hakekaa vielä kuusi pulloa olutta!"

Mutta jo nyt pani akka piutaan, tiesi muka hän, mikä on kohtuullinen määrä. Ei sanonut enää antavansa, puhui vaan siitä, että tässä tappelette ja muuta.

Ei sitä tiedä, mikä mies se on, tuo vieras, ajatteli hän.

Vaan ei siinä niin vähällä päässyt ... annoit yhden, niin annat toisenkin kerran. Kalle Pietunen sanoi olevansa reisaavainen yhtä hyvin kuin tuollaisetkin jotka jalkaisin saapastavat ympäri maanpiiriä.

Suun piekseminen auttoi, että emäntä muutti mielensä. Koitui kun koituikin taas pöytään kuusi pulloa varoituksen kanssa, hiljaa olemaan. Ja miehet rupesivat paisuttamaan ravistuneita ruumiitaan.

—
"Ja trom, trom, trom ... ja Kaisalla oli kuppasarvet aina kainalossa ja lossa... Tuota, tältä oluelta lihoo mies kuin härkä."

"No, tämä kevarikin, miltä muulta olisi lihonut? Laiha oli ennen kuin korento ja nyt punottaa kuin härkä."

"Ja äänikin on muuttunut niin saakuristi, että öyhky kun härkä, öhöm ... öhöö!"

Toverit öyhkyivät jokainen, – mistä lie tullutkaan sellainen yhteinen puuska? Öyhkyivät vaan ja koettelivat josko he jo saattaisivat härjän tavalla öyhkyä.

"Ja Kustulla oli Faarttin kello liivin lakkarissa ja rissa..."

"Älä nyt laula Kalle, sun luokos kastuu", keskeytti pihalta tullessaan Tuomarin Iikkoo.

"Häh? ... ja Kaisalla ooli..."

"Siellä tulee sadet."

"Tulkoon, kyllä ne luon latoon saavat, onpa väkeä ö-höm!"

"Makaavat kuin porsaat vaan, kun ei ole isäntää", nauroi Tolkun Matti.

"Mun väkenikö? Häh? Älä usko, ne pelkäävät minua kun syntiä, pojat!"

"Ähä, hä, hä, juodaan me vaan, korjatkoon köyhät luokoa!"

"Niin hei!.. Älä itke Kalle, vaikka luokos kastuu. Juodaan me vaan, me miehet!"

"Minäkö itkisin? ... voi sun... Ja täälä on Kalle, se Pietusen Kalle, joka ei ole surun Kalle..."

Ulkona pirsutti sade ikkunaruujuja vasten, mutta sisällä kevarissa oli Kalle Pietusenkin niin turvallinen ja hauska laulaa rillittää ja tyhjentää olutlasi toisensa perään.

* * * * *

Kello oli 11 kun Kalle Pietusen väki meni päivällistä syömään. Siirtyivät siitä sitten levolle varjosiin paikkoihin ladon seinän vieremillä lepoa nauttimaan. Naiset peittivät kasvonsa huiveilla, miehet takeilla, ollakseen suojassa villi-kärpäsiltä jotka itsepintaisesti tekivät alinomaisia rynnäköitään laulaen kööriissä hermoja hännäviä ryöväri-laulujaan.

Yksi toisensa perästä saivat heinämiehet unen päähän kiini ja laskivat säännöllisessä tahdissa ilmoilla nenänsä kautta hurjan voitto-marssin säveleitä.

"Horoo ... groo... Horoog ... grooh..."

Ja se mahtoi pistää kärpästen vihaksi, tuo ylvästeleminen. He tutkivat jokaisen sokkelon ja rotkon noissa monikomerisissa vaatteiden laskoksissa ... eikö missään löytyisi ihmisen verta? Ja missä löysivät sattumalta vartioimattomaksi jääneen kohdan, esimerkiksi käden, siihen heti kuolemaa ja turmiota tuottavalla aikomuksella iskivät kärsänsä kiinni, imeäksensä viimeisenkin verenpisaran tuosta riivatusta ylvästeliästä. Silloin käsi pian huimalla vauhdilla pakeni ja kärpänen lensi nauraen vähän matkan päähän, ilkkuen: "Kerskaa vielä! kerskaa vielä!"

Tällä tavalla jatkettiin taistelua vaihtelevalla onnella. Väliin yksi, väliin toinen makaavista heräsi, katsoi kelloa, jos sitä sattui olemaan, jos ei, niin aprikoitsi muuten kuinka paljo aikaa lie kulunut.

Mutta kun toiset vielä nukkuivat rauhassa, niin täytyi laskea taipumuksensa puntariin, koetteeksi kumpi voittaa: lähteäkö luo'olle, vai laskeako vielä painavan pään lepäämään nurmelle? Jälkimäinen voitti aina.

Mikä velvollisuus mun on nousta muita herättämään ja olla ahkerampi kuin toisetkaan!..

Ja se näytti niin verrattomalta tyhmyydeltä, omistaa itselleen tuollaista velvollisuutta, että sydän oikein riemusta hetkahteli kun sai laskea päänsä rauhassa varjoon ja tuntea, ettei ollut suorastaan mitään muuta velvollisuutta kuin odottaa käskyä.

Noin kello puoli kolmen ajoissa nousi Torpparin Tuomas kuitenkin oikein jaloillensa. Kävi ensin ottamassa siemauksen juomaleilistä ja rupesi sitten herättelemään toisia.

"Eiköhän jo pitäisi ruveta luo'olle kiirehtimään, näkyy pilviä nousevan tuolta, taitaa sade tulla."

Miehet ja naiset nouseskelivät, ensin istumaan, silmiä hieromaan ja kismittelemään sekä kulettelivat kaljaleiliä kädestä käteen.

"Ho'hooi, kun on kovin lämmin!"

Oli oikein hauska kismitellä, kun ei isäntää ollut joukossa ... sai odottaa vaan määräystä, vaikka ei kellekään joukossa ollut isännyyttä uskottukaan eikä määräämisen oikeutta... Olihan isäntä sanonut tulevansa siksi kuin isäntää tarvitaan.

Tuomas, kun oli vanhin joukosta, omaksui kuin vaistomaisesti itselleen jonkullaista käskiän virkaa. Käski siis toisia menemään jo heiniä takkoihin panemaan ja lupasi itse mennä tuosta mäestä takkavitsan itsellensä noutamaan. Kun Tuomas meni pois, ei kukaan enää katsonut itseänsä senkään vertaa isännäksi.

"Ho'hooi, kuinkahan tästä nyt taas jaksaa."

Rengit ja päiväläiset istahtivat vielä piippuun panemaan. Yksi oikaisi itsensä selälleen ... siksi ajaksi vaan kun ehtisi yhden piipun täyden polttaa ... toiset seurasivat esimerkkiä. Piiat ottivat sukkakutimet ja odottivat miehiä. Mutta ennen kun ehtivät näiltä tupakatkaan oikein hyvästi loppuun palaa, valahtivat silmät kiini, kuin niin kovin raukaksi. Se oli niin rakasta tuo uni... Saisi edes pari hyvää siemausta vielä kuorsata, niin sitten tuota jaksaisi...

Naiset kutoivat rauhassa noin puolen tunnin verran, mutta sitten toinen piika otti huomataksensa pilvi-joukon tuolla taivaalla kiertelemässä.

"Hyvät ihmiset!" hän rupesi mamkoimaan, "ei tämä makaaminen kelpaa nyt enää mihinkään, kun tuossa tuokiossa tulee sade ja kastelee luo'on."

"Totta totisesti, niin se on!" Toisetkin naiset hämmästyivät, heräsivät nyt vasta niin kuin huolettomuuden unesta. Koppoivat kaikin rivakasti haravat käteensä, lähtivät työhön ja kohlivat mennessään miehiä hereille.

Tässä syntyi oikein omantunnon kiire. Jokaisen sydän tarvitsi lohdutusta ... kun pilvet niin uhkaavina lähenivät ja oli maattu lähes 4 tuntia. Mutta ikään kuin yhteisestä neuvosta sai jokaisen tunto yhtäsuuntaista lohdutusta:

... Kun ei kukaan ollut ryhtynyt herättämään, niin mikä velvollisuus minun ulisi ollut, sehän on vallon selvä ja helpottava asianhaara.

Oltiin polttavassa kiireessä. Haravat oikein vinkuivat naisten käsissä ja miehet kantoivat juoksujalassa heiniä latoon. Voi turkanen kun ne olivatkin kuivia! ... oikein ritisivät. Vaikka jo edelläpuolisen olisi latoon pantu, olisivat kyllä kelvanneet.

Mutta kun oli saatu latoon 12 taakkaa, tuli sade. Ja se vuosikin niin suurina pisaroina, että läpi vaatteiden heti menivät kuin kuulat... Väki juoksi latoon.

Huh, kun sitä satoikin! Siinä hetkessä kastuivat heinät aivan likomäriksi.

Tuomas ehti vitsoinensa parahiksi sadetta pitämään toisten joukkoon.

Siinä istuttiin noloina ladolla ja katseltiin ulkona pisaroivaa veden tulvaa. Ei puhuttu juuri mitään erinomaisia, arveltiin vaan, että kummapa oli, kun tänäkin päivänä sade tuli.

"Olisi pitänyt mennä kohta puoli päivältä luo'olle, niin nyt saataisiin maata," sanoi eräs puolikasvuinen pojannullikka.

Jokainen kohta kavahti: Mitä tuo poika-riivattu tuollaisia rupee hokimaan... Kyllähän sen nyt muutkin tietävät, mutta kenenkä sitä sitten on syy? Ei minun ainakaan!

... Ja jos alkaa, ruoja, vielä kotona lörpötellä, että tässä maattiin nyt vähän, niin kuin entistä runsaammin, niin...

Melkein yhteen ääneen ruvettiin kiivaasti suutamaan poikaa.

"Kuka sitä sateen edellä tietää ja ymmärtää hätiä! Rupea nyt kotonakin sellaisia hölppäämään! Jolla on kello niin kellottakoon. Kuka käski lähteä isännän juominkiin, miksi ei pysynyt täällä."

"Jos tuollaisia puhut kotona, saat leu'illesi että maukuu," uhkasi toinen renki.

Poika parka oli pahemmassa kuin pulassa, koetti oikein jo puolessa itkussa vakuuttaa ettei hän avaa suutansa niin ristin sielulle koko jutusta.

Sade taukosi hetkeksi. Lähdettiin edes niitylle kävelemään, kun ei tietty mitä tässä nyt olisi oikein tehtävä.

Silloin jo isäntäkin tuli tovereinensa. Jo kaukaa työväki tulon huomasi. Mieli oli heillä nyt ramea, vähän ilkeätä oli isäntää kohdata. Mutta kovin näkyi tuo poukkoilevan tuolla luhdassa, kun koetti jalkavaroillaan väkensä luoksi ponnistella... Jo katosi väestä kunnioituksen ja pelon tunne ... tahtoi ruveta naurattamaan.

"No mitä se – sen päitä, e-eipä te o-olekaan saaneet lu-luokaan latoon!" Ja siihen Kalle vielä liitti muutamia paholaisen nimiä perään.

Heinä-väki rupesi yhteen suuhun vastustamaan:

"Kun tuli sade! Mihinkäs siitä päästiin!"

Kalle sytytteli hajanaista sikarin päätä, josta liepareita irtausi suuhun. Niitä koetti hän pois sylkeä, mutta siirtyivät ainoastaan leu'alle.

"Tphyi!" Mutta ei se siitä sen paremmaksi tullut.

"Hek, hek, hek ... sonnini heiniä sait Kalle. Mitäs minä sanoin?" Tuomarin Iikkoja kutkutti tuo hupainen juttu.

"Mitä ... sinä sanoit? öhö ho..." Kalle katseli pitkin nenänsä vartta, osoitteli tulitikulla valkeata sikarin räpsyyn, mutta ei osunut kohdalle. Sitten alkoi hän taas haukkua väkeänsä, sanoi heitä härjiksi ja jatkiksi, y.m.

"Härjän heiniä tuli, he he... Laiskaa väkeä," tuumaili Tolkun Matti.

"Tuota ... mennään uudestaan Kevariin." Se oli Tuomarin Iikkoo joka ehdotuksen teki ja lähti edellä yrittämään hevosen luo, toiset perässä.

"Härjän heiniä tuli, he heh..." nauroi Matti. Kalle Pietunen kiroi ja mennä kompuroi tielle päin.

"Ei tuosta nyt sentään köyhdy ... tällainen poika ... ei, eijo!" Kalle puti nyrkkiä väelleen.

"Noo, noo, sakramenskattu, mennään nyt kevariin!" Matti tarttui Kallen hijaan ja veti häntä mukaansa.

Jo ehdittiin vihdoinkin tielle, päästiin, kun yritettiin, rattaille. Matti hujautti hevosta ohjaksilla selkään.

"Juodaan pystyyn ne sun sonnini heinäs, Kalle he, he, hek."

Kallen jo oikein pisti vihaksi.

"Onko se mun syyni, että nuo laiskat antavat iltasateen he-heiniä kastella?"

"No, hä, hä, hä, eihän se sun syysi ollut, mutta... Oo hevonen viina paikkaan!"

Heinäväet katselivat ja nauroivat niin kauan kuin meneviä näkivät.

"Vai meidän syy se oli, että heinät kastuivat! Miks'ei ollut itse kellottamassa."

Miehet panivat tupakaksi ja jaarittelivat, naiset odottelivat että johonkin lähdetäisiin.

"Ei edes nyt sanonut mihin tästä mennään," paneskelivät Torpparin Tuomas.

Rupesivat kuitenkin ottamaan viikatteita alas ladon piiltä ja seinän raoista, sekä hiomaan niitä.

Sade oli lakannut. Aurinko taas paistoi täydellä terällä. Mutta heinä, niin kaadettu, kuin kaatamatoinkin oli liko-märkää. Siinä oli oikein ilkeä kävellä, kun housut ja hameenliepeet niin kastuivat.

"Hyi!"

Vaan täytyihän sitä nyt jotain tehdä, että olisi aika kulunut iltaan ja sitten sopinut kotiin lähteä. Laskettiin arveluita ja leikkiä isännästä. Se teki oikein hyvää tunnoille, kun Kalle uudestaan kevariin

meni... Tuskinpa huomenna viitsii enää sanaakan koko laiskuudesta puhua, kun itse nyt noin huilaa ... syyttäköön itseänsä!

Mielet kävivät rattoisiksi ja ajatukset juoksivat ikään kuin itsestään tuota suuntaa.

Ja Kalle Pietunen istui olutpöydässä, rötkötti leuka rintaa vasten ja lauleli:

"Kustulla oli Faarttin kello liivin lakkarissa ja rissa..."

Kohtuus.

Lautamies Härkälä tuli tupaan pajasta, jossa oli ollut katsomassa kuinka seppä Paljeström siellä työskenteli.

Härkälä veti suunsa miettiväiseen nauruun ja sanoi emännällensä, seppää tarkoittaen:

"Pitäisiköhän sille tarjota viinaa?"

"Eihän ... eikös hän ole raittiusseurassa?"

"Raittiusseurassa", hytkähti Härkälä, "kyllähän se luullakseni on, mutta arvelen että kyllä hän ryypää kun vaan saa ... ja tekee mieluisammin ja parempaa työtä sitten."

"Kunko on juovuksissa?"

"Ei, vaan kun häntä lahjoittelee ... narraa ... ei juovuksiin asti ... ymmärrätkö?"

Emäntä ymmärsi kyllä näin selvän puheen ja suostui välinpitämättömästi; teki kuitenkin vielä muistutuksen:

"Entä jos ei hän ryypää..."

"Hah joutavia, kyllä hän minulta..."

Lautamies tunsu ilomieliin, että hänellä oli niin paljon yhteiskunnassa arvoa, että hän voi saada yhden sepän raittiyslupauksensa rikkomaan.

Tuli iltapuolen aika ja lautamies käski Paljeströmin kamariin. "No mestari", alotti hän, "kuinka on sen raittiuden kanssa, passaako ryypä?"

"En minä enään olekaan ehdottomasti raitis", kiiruhti seppä ikäänkuin pulasta päästäkseen.

Lautamiehen silmät hiukan avautuivat, kun hänen hupaiset toiveensa saada olla sepän langettaja raukesivat tyhjään.

"Vai et olekaan enää; no sitten..." Härkälä meni kaapista pulloa ottamaan.

"No, istu", sanoi hän, pantuansa pöydälle pullon ja "ryypynmitan."

"Vai niin ... hm ... no, mitä varten raittiusseurasta erosit? Ota ryypä."

Seppä ryypäsi.

"Erosinpahan ... noo, ei juuri mistään muusta syystä, vaan arvelin, että saattaahan sen kohtuuden muutenkin pitää."

"Jaa, jaa, mutta tottapa sinulla jotain muutakin syytä oli?"

"Sitä jäsenmaksua pidin pahana, kun joka vuosi pitää maksaa ... kun on omatekoisessa raittiudessa niin ei tarvitse maksaa mitään..."

"Jaa, jaa."

"Eikä se ehdoton olekaan oikein sopivaa ... kohtuus on parhainta ja kyllä minä nyt jo saatan kohtuuden pitää ilman seurattakin."

"Vai niin ... joo'o." Lautamies oli koko ajan muodostellut suutansa ja oli nyt onnistunut saada ylähuulensa samallaiseen viisaasen kurttuun kun oli nähnyt tuomarin tekevän vaikeita asioita käsitellessä. Hän katseli miettiväisesti ja viisaasti kattoon, luultavasti enemmän miettien, näkikö Paljeström kuinka viisaalta hän näytti, kuin Paljeströmin raittiusasiaa.

"Niin on, kohtuus on paras!" sanoi hän vihdoon niin mahtipontisesti kun olisi hän lauaissut pistoolin. Sitten kaatoi hän taas ryypyn itselleen ja sepälle.

Istuntoa jatkettiin ja puhuttiin järkevästi maailman asioista ja lautamies käsitti että hänen piti ruveta "kruusailemaan" puheittansa enemmän sivistyneeltä näyttääkseen. Vähän pitkällaisen levon jälkeen meni seppä vihdoon pajaan. Oltuaan siellä puolen tuntia tuli hän taas tupaan ja vaati lautamiehen kamariin. Talon renki, joka oli pajassa sepän apulaisena, sai niin kauan jouten odotella.

"Antakaapas lautamies vielä ryypä", sanoi seppä kun oli kamariin päästy.

"Onkohan se enää oikein kohtuutta?" kyseli lautamies.

"No ... antakaa nyt vain. Taotaan sitten sen hurjemmin."

Lautamies suostui. Istuttiin, ryypättiin, pantiin piippuun j.n.e. Näissä toimissa kului Paljeströmin aika hupaisesti, mutta lautamies näytti tuskastuneelta. Hän oli niin perin onneton että unohti ryypyn kaatamisenkin siihen määrään, että sepän jo täytyi muistuttaa:

"Kaatakaa nyt lautamies vielä ... viinamatoni ovat liikkeellä ja ne tahtovat lisää."

Lautamies pudisti päätänsä ja nousi seisomaan ikään kuin aikeessa lähteä pois huoneesta, ja sanoi:

"Ei hiidessä seppä!.. Ei nyt enään. Kuinkas nyt on kohtuuden laita?"

"Kohtuuden! Enhän minä nyt ole juovuksissa!"

Emäntä pisti päänsä kamarin oven raosta ja sanoi:

"Matti pyysi seppää jo tulemaan pajaan."

"Matti... Eihän se ole minun komenteeraajani, en minä tänä päivänä enää mene pajaan, nyt huilataan, sanokaa Matille niin. Antakaapas nyt ryyppe ... saakuri..."

"Ei nyt enää ... mun pulloni menee vallan tyhjäksi." Härkälä todella taisi niin ajatella, koska hän loi pulloonsa säälivän katseen.

"No perhana! eihän se nyt tuohon lopu?"

"Loppuu se. – No yhden ryypyn saat, mutta sitten täytyy tyytyä."

"Antaa nyt sitten edes sen, täytyy muualta lisää hankkia." Hän sai sen ja sitten pistettiin pullo kaapin oven taa. Kun Paljeström oli lähtenyt, kävi lautamies vielä pulloonsa kamarin kaapissa katsomassa ja sanoi sieltä tultuaan emännälle:

"Hullua, kun kehtasi vielä raanata vaikka jo kyllä sai... Sellaisia ne ovat ne raittiusmiehet ... ei työstä tullut enää mitään kun viinaa haisti olevan, muutama..." Niin paneskeli Härkälä ja piti vielä emännälle oikein pitkän ja asianmukaisen esitelmän "kaikkien kelvottomain turhista puuhailemisista, jotka lopulla kuitenkin menivät 'panskrottiin', niinkuin Paljeströminkin raittius" j.n.e.

Mutta Paljeströmin viinamadot mahtoivatkin olla liikkeellä jok'ainoa sorkka, sillä kiivaasti tallusteli hän pitkin kylän raittia kestikeyaaria kohden. Sillä matkalla hänen ruumiinsa sai tarpeeksi tekemistä matkan rasittavista vaivoista. Vaan henkensä varmaan väsymättä työskenteli, koska hän avasi suunsa ja mustaan yöhön lähetti varaston henkensä tuotteita, rekivirsien ja pahalaisen nimien muodossa.

* * * * *

Kestikevarin kamarissa istui muutamia paikkakunnan herras-miehiä hyväksensä käyttäen isännän vierasvaraisuutta. Keskustelu oli vilkkaanlainen ja jokaisen huomio niin siihen kääntynyt, että hyvin vähän huomiota voitiin lainata tapauksiin ympäristöllä. Kuitenkin tunki sinne heidän korviinsa Paljeströmin rämisevä laulu. Kuunneltiin hetkinen ja oltiin puuhassa lähteä katsomaan kuka tuo rääsä oli.

Kevarin piika, joka herroille oli toti-vettä toimittanut ja muuten passailut, kuuli tuon herrojen uhkan ja mutisi sen johdosta: "Menkäähän kyllä, että pääsisi tästä makaamaan ... vaikka taitaa tuokin hoila vielä itsensä tähän remuamaan laittaa... Uskaltaakohan isäntä nyt tuolle antaa, kun on herroja ... eipä taida..."

Niin arveli ja mietiskeli piika tuvan takkakivellä istuen ja selkäänsä lämmitellen.

Kamarissa vieraidensa parvessa istui kevarin isäntä ja alkoi vähitellen tuntea laulajan äänen sitä mukaa kuin se läheni. Hän selvitti sen toisille lempeästi naurahdellen:

"Sekin on ollut jonkun viikon raittiusseurassa ... siinäköse sekin oli ... hih..."

Mutta sitä mukaa kuin sepän laulu läheni, tuntui vavistuksia isännän sydämessä, sillä seppä todellakin lähestyi sopimattomalla ajalla. Vaan mitäs auttoi; ovella jo paukkui sepän nokinen nyrkki ja kevarin isännän täytyi lähteä avaamaan vieraiden laulaessa: "Sepä on koko sika j.n.e."

"So hiljaa, hiljaa Paljeströmi! täällä on herroja ja..."

"Ja mitäs minä huolin herroista, hei herroista!.."

"No tukitko suus seppä!" Isäntä oli jo avannut oven ja seisoi sepän edessä portailla.

"Tuota isäntä ... passaako nyt niin kuin muulloin passaa?"

"Ei saakuri, etkö kuule, ei nyt sovi kun on herroja ja vallesmannikin!"

Isäntä puhui kuiskaamalla.

"Mitäs me huolimme herrain kelloista, meillä on urakka, isäntä! Antakaa tänne puoli tuoppia, rahalla ... ei pyydetäkään velaksi, niin kuin herrat."

"Tuki nyt suusi hurja! Etkö ymmärrä ettei nyt sovi, ei sovi ... ymmärräthän ... siitä on sakko."

"Sakko! No; s – na, eipä sitä sakkoa ennen!..."

"Tuki nyt..." Isäntä näin sanoessaan katsoi hyväksi peittää kädellään Paljeströmin suun. Tämä horjahtui portaista alas, mutta ainoastaan siksi ajaksi auttoi suun tuke, kun seppä taas pääsi jalkeille.

"Mutta minä olenkin se poika, joka ilmoitan sun päällesi viinan myymisen, sinä..."

Isäntä ilmaisi nyt mielialansa voimallisilla käsitempuilla, joiden tarkoituksena oli Paljeströmin vieminen ulos portista ja sullominen rapakkoon. Sitten palasi hän takaisin, lukitsi oven ja meni vieraiden joukkoon.

"Menikö se?" kysyttiin.

"Meni se." Sillä näytti koko asia olevan unohdettu.

Pian alkoi kuitenkin ulkoa, juuri ikkunan alta kuulua:

"Tämä kevari on suuri viinaporvari ja krouvari!"

Tuon kuultuaan näytti isäntä jonkullaisia hämmästyksen oikein ja hän naurahti ikään kuin armoa rukoillen. Nimismies hymyili hyväntahtoisesti, selvään tahtoon näyttää, että hän oli paljasta armoa. Sivulliset, joihin asia vähemmin koski, näyttivät onnettomimmilta.

Seppä ei yhteen huutoon kuitenkaan hellittänytään, vaan ruisrääkän sitkeydellä jatkoi mieluisaa ilmiantoaan lasin takana pimeässä yössä.

Yhä kylmempää oli isännän hiki ja yhä ystävällisemmin täytyi nimismiehen naurahdella poistaakseen isännän tuskaa.

"Älkää nyt isäntä turhia ... olemmehan tässä kaikki ystäviä, ei tässä nyt tuommoisista mitään piitata, he heh", täytyi nimismiehen ruveta, lain kunnioitus mielessään, sanomaan:

"Niin, niinhän nyt toki", säestivät toiset, mutta Paljeströmi jatkoi uskollisesti ilmiantoaan. Vasta sitten kun nimismies vihasesti muristen oli mennyt ulos sepälle lainkuuliaisuutta opettamaan, ja jälleen takaisinkin palannut, palasi seuraankin vapauden henki.

* * * * *

Tavalliseen aikaan oli Paljeströmin perhe tänäkin iltana laskeutunut makuulle, isää odottamatta, sillä hän usein viipyi työssään myöhäiseen yöhön.

Perheeseen kuului vaimo kolmen lapsen kanssa.

Rauhallisesti nukuttiin pienessä mökissä, ja miksei olisi nukkuttu rauhallisesti, koska perheen isä oli hyvä. Miksei voi nukkua rauhassa perhe, jonka tuki ja turva on rauhaisa, kunnollinen isä.

Mestari Paljeström oli viime aikoina ollut semmoiseksi tunnettu, vaikka ei kauan, sillä suuresta juomarista, joka hän oli ollut, oli hän koettanut ruveta itseänsä semmoiseksi muodostamaan, rupeamalla ehdottomasti raittiiksi. Ennen tätä aikaa oli hän ollut juovuspäissään perheensä hirmu ja kauhistus.

Tämä oli pimeä syysyö. Sepän vaimo heräsi herkästä unestaan kuulemaan laulua, jota ei hän ollut pitkään aikaan kuullut. Se oli hänen miehensä tunnettu räminä, jota hän oli tottunut pitämään kauhean mylläkän edellä käyvänä enteenä. Hän alkoi valittaen huutaa ja herätti siten lapsetkin ylös.

Laulu kuului vielä jotenkin etäältä, mutta se läheni aina, joka oli merkki siihen että pakenijain ei ollut hyvä siekailla. Hiljainen valitus kuului mökissä kiireisen pukeumisen ohella. Pian lipittivät he jokainen, äiti nuorinta lasta kantaen, toisia mökkejä kohden, paeten uhkaavaa vihuria, jota perheen isä, nyt kauan tästä toimesta erillään oltuaan, toi. Paljaalla kaukaisella huminallaan saatti hän kotiväen jo kauhusta pakoon lähtemään.

Vihdoin Paljeström saapui huoneensa ovelle. Porstuan oven luuli hän olevan lukossa, vaikka se oli vaan kiinni vedetty; siihen hän saappaan korolla niin lujasti kojautti, että se komisten lensi takaseinään. Sitten tuli tuvan oven vuoro, joka ikään kuin ukkosen ampumana tempaistiin auki, niin että saranat roskuen irvisivät.

"Hoi helvetti! aivanko tämä on autio koko pesä kuin jätetty ryövärien luola!" karjui seppä ja astui hammasta purren ja kädet kokollaan sänkyä kohden, mutta sai kouraansa paljaita vaatteita vaan.

Nyt teki hän pitkän luettelon helvetin asukkaista, jonka toimen ohessa hän etsi tulitikkuja ja löysikin niitä vihdoin. Hän sytytti sitten päreen ja asetti sen pihtiin. Takkakivellä sattui olemaan pata, johon hän vähän satutti kättänsä. Tämä oli niin sapelle käypä ja kiukuttava asia, että täytyi ottaa kirves ja ruhtoa sillä tuo musta ilkiö takalla vallan pieniksi. Tuo tyydytti koston himoa.

Sitten hän meni ulos ja rupesi isällisen rakkauden koko voimalla kutsumaan takaisin kotolaisia, jotka hän ymmärsi pois paenneen. Mitään vastausta ei kuitenkaan kuulunut. Epätoivoisena palasi hän noituen tupaan. Useammalla eri tempuilla vielä itseään huviteltuaan, rupesi hän, viinan jumalaa hartaasti rukoillen, riisuutumaan levolle. Mutta vaatteet takertuivat jollain tapaa riisuessa, niin että niitä oli vähän vaikeallinen irroittaa.

"Kyllä minä teille näytän..." seppä tuskastuneena arveli, otti puukon ja alkoi sillä repiä vaatteitansa. Tuo teko häntä niin verrattomasti huvitti, että vielä vähän ajan kuluttua silmäellessään vaatteitaan, purskahti nauruun, arvellen:

"Saittepa te ... tarpeen."

Monista puuhistaan väsyneenä hän vihdoin kellistyi lattialle makaamaan, sillä vuodetta ei hän halunnut käyttää. Siinä maatessaan hän vielä muun muassa sorisi:

"Tuokin ... lääsmannikin ... vain mua lyömään rupesi, kun sanoin että kevari viinaa myy ... se saa itsekin sieltä ... aina siellä juov ... voi ... ei niiden herrain kanssa auta ... mutta, mutta..."

Ovet jäivät koko yöksi auki. Oli oikein erinomainen sattuma ettei varkaita ilmestynyt noita särkyneitä padan kappaleita huostaansa korjaamaan!

* * * * *

Jo hyvin aikaisin aamulla istui Paljeström käsi poskella harmittelevan näköisenä rikkilyötyjä tavaroitaan katsellen.

Pelokkaasti tupaa kohden katsellen saapui pakoon lähtenyt perhe kotiin.

"Jesus siunatkoon!" pääsi äidin huulilta, nähtyään minkälainen järjestys huoneessa vallitsi. Hän astahti askeleen taaksepäin ja antoi sijaa lapsille, joiden myös teki mieli sisään kurkistaa.

Vähän syrjäisesti muljautti isä ovelle päin, mutta kääntyi sitten selin, näyttäen jonkullaista häpeän tunnetta tuntevan. Vihdoinkin uskalsivat pakolaiset sisään mennä, kukin tavallaan kummastustaan ilmoittaen. Katseltiin perheen isää oudoilla katseilla. Äänettömyyden perästä löysi perheen äiti vihdoin sanat, joilla mielestään katsoi soveliaaksi puheen alottaa.

"No mitähän pahaa nuo astiat ovat sinulle tehneet, ettäs olet ruvennut niitä pienistämään?"

Paljeström nosti sumuiset silmänsä ylös ja vikansa tuntevan näköisenä hän painuneella äänellä virkkoi:

"Voisitko olla minua hännäämättä, minä tunnustan vikani."

Vaimo näki että mies nyt oli hyvin kykenemätön riitelemään. Siispä piti tilaisuutta hyväksensä käyttää.

"Kyllähän se on se sama, hännää sinua, eli on hännäämättä... Voi taivahan herra tätä siivoa ja vahinkoa!"

"Mutta ole tämä kerta..." mies pyysi.

"Hmh, hmh, hmh", pani vaimo eikä ollut kuulevinaan miehen pyyntöä, "parahinta olisi tästä jo heti kerjuulle lähteä kun!..."

"Ole vaiti!"

Vaimo säikähti ja (surunko vai kiukun kiihoittamana?) alkoi vuodattaa kyyneliä.

Lapset olivat tällä välin jo ehtineet viedä ulos joukon savi-astian palasia ja koettaen olla juopposilla, opettelivat niitä isän tavalla särkemään.

Miehen sydäntä särki ja vaimon oli kiukusta pakahtumaisillaan.

"Missä olette olleet?" kysyi seppä taas kun vaimo itkeissään ei joutanut puhua.

"Mitä sinä siitä?.."

"Kuule rakas, hyvä ystäväni, jos vaan suinkin voit, niin ole nyt murisematta, minulla on hyviä aikomuksia, rukoile Jumalaa että voisin ne toimeen panna."

"Niin sinä silloinkin sanoit, kun raittiusseuraan rupesit; tuossa se nyt oli."

"No niin, minä olisin kentiesi voinut olla juomatta, mutta kun sinä aina murisit siitä markasta, jonka pitää joka vuosi seuralle maksaa, niin minä rupesin päätöksessäni horjumaan ja noin se nyt kävi. Voi! miksi et ilman vastustamatta antanut minun sitä maksaa ja koettaa."

"Niin ... et saattanut olla juomatta! Mitä minä huolisin siitä markasta, mutta saattaahan sitä olla muutenkin juomatta jos tahtoo."

"Sinun olisi pitänyt tietää, etten minä voi olla juomatta muuten. Raittiusseurassa se kentiesi olisi voinut tapahtua."

"Siitäpä syystä, kun et saata olla juomatta, onkin turha maksaa vielä lisäksi tuota markkaakin."

"Mutta suotko että minä rupean uudestaan ... enköhän koeta?"

"Olenko minä kieltänyt! Kyllähän kun on tämmöisen vahingon tehnyt, sopisi jotain koettaa jos vaan olis vähänkin ihmisyyttä, mutta mitä sinä..."

"Kun sinä voisit olla kerrankin hännämättä." Miehen ääni oli valittavan vaikeroiva, ja hän nojautui taas kyynäspäänsä nojaan.

"Herra Jumala! ... eikö sulle sen kuvaselle saisi enää puhuaakaan, muutama..."

"Saa ... mutta ihmisittäin."

"Ihmisittäin? Oletko itse ollut ihmisittäin?"

"En, en, Jumala paratkoon, mutta toivoisin edeskäsin voivani olla jos saisin apua ... vaan..."

"Apua", vaimo matkien ivallisesti naurahti, ja jatkoi sitten kuin sarvesta huutaen: "Tottahan nyt mies voi, jos vaan olis tahtoa ... mutta sinulla ei ole tahtoakaan. Sinä yritätkin vaan meidän hätäämme ja kurjuuttamme suuremmaksi... Millä nyt keittää, kun pata on rikki... Ka Herra Jumala, se on pienistänyt vaatteesakin! ... ja pyhävaatteet nyt ovat päällä, voi!..."

Vaikeroiden laski vaimo kätensä ristiin ja istui penkille.

Paljeström lähti ulos. Hän sattui juuri paraiksi näkemään, miten seitsemän vuotias poikansa ajoi kiivaasti takaa viiden vuotiasta sisartaan, joka kädessään vei särjetyn saviastian kappaletta.

Veli kiroi ja nimitteli sisartaan portoksi.

Isän silmissä maailma musteni tuon kuullessaan. Hän tiesi, että lapsi oli tuon sanan monasti, hänen juovuspäissään ollessaan, hänen omasta suustaan kuullut.

"Poika, poika, mitä sinä huudat?" kysyi isä hämmästyksissään. Poikanen seisahtui ja näytti käsittävän että häntä oli pahanteosta tavattu.

Isä seisoi ja katseli poikaansa, mutta ei kyennyt häntä nuhtelemaan. Äitikin tuli ulos...

"Mihin nyt? Pitääkö nytkin viinan hakuun?"

"Pitää!" seppä hammasta purren kiljasi. Sitten hän kiireesti lähti kylään päin rientämään.

Itkevä sydän hukkuen haparoitsi pelastuksen perään, mutta saavutti kylmän jään-reunan, josta toivottoman paatumuksen hyinen virta vikkelahti esiin hyökkäsi ja sammutti toivon...

Ja kotona saratteli vaimo ja lapset kiistelivät ulkona.

Härkälän lautamiestä nauratti, kun sai kuulla mitä seppä oli tehnyt.

"Semmoista se on", hän sanoi, "raittiusmiesten kohtuus, kun se vaan saadaan oikein karvassaan näkymään." Ja hän piti itsensä oikein toimellisena miehenä kun oli saanut semmoisen asian maailman valkeuteen.

Oliko Mikko lurjus?

Ihmiset sanoiset että hän oli oikein rehellinen, kunnon mies tuo Rantalahden Mikko. Ei ollut mikään turhan puhelias, eikä "filisteeri", ei koskaan ollut käräjissä käynyt, ei edes niin paljoa, että todistamassa naapurien välisissä rajariidoissa. Kaikki kyläläiset kehuivat Mikkoa, ja se on jo paljon, kun kaikki kyläläiset kehuvat. Mutta siinä ei kyllä, he myöskin toimessa osoittivat luottavansa Mikkoon.

Tässä hiljattain, eräänä keväänä, juuri siinä vähää ennen tervanpolton aikaa, oli koolla joukko kylän miehiä. Puhuttiin tervan poltosta, tervan hinnoista y.m. Johduttiin puhumaan siitäkin, kuin viinaa saataisiin, kun kaikille yhtäläinen tarve lähestyy tuon tervanpolton aikana.

"Yksi hakemaan kaikille", sanoi Nietulan Aatami.

"Niin kai se on parhain", sanoi Rantalahden Erkki, "ja sopivin menemään on toisen tuvan Mikko."

"Mikko tosiaankin", sanoi joku toinen isäntä, "silloin tulee kunnolla suoritetuksi."

Toiset miehet hymisivät tyytyväisesti. Ruvettiin kyselemään josko Mikko lähteä viitsi.

"Samahan tuo, jos niin tahdotte, mutta saisi tuota nyt joku muukin mennä."

Mutta kun Mikko kerran lupasi, niin ei enää ajateltukaan muita kuulustella. – Eräänä ehtona Mikko valmisteli lähtöä: veti tervatut rattaat liiteristä ulos ja rupesi rasvaamaan. Totisena mies siinä puuhasi, nosti pyörästä kellelleen, pisti tuen orren alle, väänsi ruuvin pois navan päästä, veti pyörän ulos ja alkoi takeltaa keltaista porsaansa rasvaa napaan. Sitten pisti pyörän tilalleen, ruuvasi ruuvin kiini ja antoi kädellään aika huilauksen pyörälle, siten rasvaa navan ympärillä tasoittaaksensa.

Sukevasti meni pyörä, ainoastaan hiukan narisi paksussa rasvassa.

"Noh", morahhti hän tyytyväisesti, otti tuen pois alta, nosti toisen pyörän ja uudisti sen kanssa samat temput.

Siihen tuli hiljaksensa kävelen toisen tuvan Erkki.

"Maltaapa panna paljon rasvaa", hän paremman puheen puutteessa sanoi, kun siinä laiskana toisen työtä katseli.

Mikko katsahti lakinpellin alta vakavasti Erkin silmiin ... mahtoiko tuo pilkataksensa sanoa? Ei se tainnut sentään mitään tarkoittaa, ilman aikojaan lie vaan sanonut...

"Panen rasvaa kun panen, en minä viitsi porsaita kaupitella", hän vihdoinkin äännähti ja heilautti pyörän pyörimään.

"Ei kitaja", sanoi Erkki.

Toisiakin miehiä rupesi jo saapumaan pihaan.

Mikko laski pyörän alas, pyyhkäisi hikeä otsaltaan ja tunsu siinä ehkä hiukan ylpeyttä itsessään, kun näki kyläläisten kokoutuvan hänelle asioitansa tuomaan. Hikeä pyyhkiessä kääntyi lakin peili syrjälle, mutta Mikko oikasi sen ... ei ollut tottunut sillä komeilemaan että lakin peiliä sivulla pitäisi.

"En tiedä tuota", rupesi hän sanelemaan, "tuo Maijan Kaaperi tässä sanoi, ettei sitä nyt enää saakaan ostaa muille, sitä viinaa, kuin itselleen."

Toiset eivät tulleet oikein tolkkulle, vaan katselivat kysyväisinä Mikkoa.

"Ettäkö mitä?" kysyi toisen tuvan Erkki, silmiänsä sirristellen ja tirkisteli Mikon lakin keulan alle.

"Jottako ei saisi toisen toiselle ostaa?" tutkaili Ollilan Hentrikki.

"Niin, sitä kai se Kaaperi arveli." Mikko kynsäsi korvantaustaa, rytkäytti kärryyn pyörästä, jotka huljahtivat edestakaisin ja hölkähtivät omituisesti. Hän näytti syvästi miettivän asiaa.

"Mutta eihän se ole mahdollista", arveli Hetkelän Tuomas ja rupesi hänkin kärryyn pyöriä hölkyttelemään. "Mitä se kenellekään kuuluu, mitä kukin toiselle ostaa."

"Ei tuota ymmärrä", sanoi Erkki, "mutta minä tuumaan että tuo lienee vaan Maijan Kaaperin juttuja."

"Niin minäkin luulen, mutta olisi se sentään parempi kuulustaa asiaa ensin. Jos siinä olisi vähänki perää, niin en minä ainakaan lähde kaupunkiin", vakuutti Mikko.

"No saakeli tuota!" innostui Nietulan Aatami sanomaan. "Mistä sitä kukaan tietää perään kysyä. Kun viinaa tulee, niin me ja'amme sen hyvässä hiljaisuudessa. Kuka sitä sakottamaan rupeaisi!"

"Ettäkö minä rupeaisin vastoin esivallan lakia tekemään?" kysyi Mikko painolla, ja jatkoi, kun ei toinen ruvennut vastaamaan:

"Saat kääntää ennen kirkon nurkan nurin."

Toiset hymyilivät, eivät ruvenneet vastustamaan Mikon ajatusta, sillä he uskoivat että hän puhui sitä mitä hän ajatteli.

Mutta Nietulan Aatami sanoi, että se on turhaa peljätä sellaista lakia, jota ei olemassakaan ole.

Toiset miehet tuunailivat, arvelivat sinne tänne ja rupesivat viimein yksimielisesti hokemaan:

"Hm. – No niin. – Kyllähän se niin on ettei sellaista lakia ole."

Ja kun asiaa oikein monipuolisesti harkittiin, niin Rantalahden Mikkokin tuli vakuutetuksi, että Maijan Kaaperi oli vaan juttuja lasketellut.

"Vai ei muka ihmiset saisi yhdessä ostaa viinaa ... yhdessä tahi yksin, kuinka kullekin parhaiten soveltuu! – Kuka hullu ostaisi yksin viittäkolmatta kannua! ja ... ja ..." Ukot rupesivat oikein makeasti nauramaan... Ihan hullusti oli Maijan Kaaperi taas kerran saanut heitä narrata, arvelivat.

* * * * *

Rantalahden Mikko tuli kaupungista. Alkoi kokoutua kylänmiehiä kaupunki-tuliaisille.

"Kylläkö möivät viisikolmatta kannua yhdelle miehelle?" alkoivat naapurit kysellä ja hymähtelivät vielä tuolle Kaaperin jutulle.

"No sen tietääkin!" huudahti Nietulan Aatami. "Kun rahan syrjää näyttää, niin lujassa pitää olla jos ei lähde."

Kaikki nauroivat, uteliaina odotellen mitä selvitystä asiaan Mikko itse antaisi.

"Sainhan tuota", hän vihdoinkin sanoi, mutta ei ryhtynyt sen pitempiin selvityksiin. Kyllä näytti siltä, kun olisi miehellä ollut jotain enemmänkin sanottavaa. Mutta suunsa piti vaan kiinni ja antoi toisten arvioida. Rupesi sitten viinaa jakamaan.

Mutta toisia ihmetytti Mikon käytös, kun toimi rehellisesti ostetun tavaran jaossa niin hajamielisesti ja epäröivästi, kun olisi varustettua kalua mitannut. Rupesivat arvelemaan, ettei kaikki asiat ole niin kuin olla pitää. Puhe hiukan tukahtui ja katseltiin vaan viinanjako-touhua.

"Mahtanut ryypyn ottaa", arvelivat toiset Mikosta.

Vaan kuinka lie sattunutkaan siten, että juuri kuin Nietulan Aatami piti itseänsä varten mittaa alla ja Mikko siihen tynnöristä vakavasti loritteli, astui nimismies jahtivoudin ja erään lautamiehen kanssa tupaan.

Tuo tapaus teki kylänmiehiin vähän ikävän vaikutuksen. Rantalahden Mikon käsissä rupesi tynnöri itsestään huiskumaan ja tutisemaan niinettä viina alkoi solittaa sinne tänne, kahden puolen mittaa, joka taas Aatamin käsissä huljui.

"Äläs ... äläs! ... nyt menee maahan!..."

Aatami koetti kaksin käsin pidellä mittaa, mutta yhä hullummaksi asia kävi: viina juoksi lattiaan kun noiduttu.

"Kaa! ... kaa!..." hoki hädissään Aatami ja koki tutisevin käsin pitää mittaa kohdallaan.

"Aivanhan te kaadatte maahan!" Erkin täytyi mennä hätään ja nostaa tynnöri pystyyn ettei kaikki maahan juoksisi.

"Mitäs tämä meno on?" rupesi nimismies kyselemään ja astui lempeästi hymyillen miesten keskelle. Rantalahden Mikko katsahti salaa herraan, samassa tunti hän kuumen hien rupeevan tippumaan alas otsalta. Sitä alkoi hän mekon hijalla tuhrata.

Ei kukaan puhunut mitään. Kylän miehet vilkkuivat salaa nimismieheen ja taas Rantalahden Mikkoon, ryähtelivät, muuttelivat jalkojansa, pistelivät sammuvia piippuja taskuihinsa ja loivat tuon tuostakin vauhkoja katseita viinalekkuihinsa jotka tyhjän näköisinä töröttivät lattialla ruunun palvelian jaloissa. Eivät mokomat ymmärtäneet näkyvistä kadota... Vielä olivat isäntänsäkin tällaiseen pulaan saattaneet...

Nimismies astui likemmäksi Mikon tynnöriä ja kopautti siihen sauvallaan.

"Kuka teistä on tätä viinaa ostamassa ollut?" hän kysyi.

"Minä", mörähti Rantalahden Mikko kohta.

Nimismies katseli Mikkoa ... oli mielestensä kovin juro mies.

"Nämät lekkerit ovat teidän?" Hän kääntyi toisiin kylän miehiin ja kopuutteli lekkereitä sauvallaan.

Ei kukaan vastannut, pois päin vaan kääntyilivät.

"Kaikille se on yhteistä", sanoi taas Mikko.

Nimismies ei ruvennut ollenkaan kiukkuansa purkamaan, rauhallisesti vaan alkoi sanoa:

"Lienee parasta, että kaikki tuohon tynnöriin takaisia kaadellaan, sillä se on minulle sopivampi hoitaa, kun kaikkia noita lekkuja. Minä nimittäin otan tämän viinan takavarikkoon ja te", hän viittasi Mikkoa, "tulette oikeudessa vastaamaan, olemisesta yleisölle avullisena viinan myynnissä."

Mikon käsi vapisi, kun hän sen nosti otsallensa, ikään kuin tuskaa poistaaksensa.

"Oliko se sittenkin niin, kuin se Maijan Kaaperi sanoi", hän värisevällä äänellä virkkoi.

"Jaa, mitä?" kysyi nimismies.

"Tässä vaan tuo Maijan Kaaperi kertoi." Ja Mikko jutteli nimismiehelle, miten Maijan Kaaperi oli kertonut ettei viinaa saa ostaa joukolla yhteen, mutta etteivät he olleet uskoneet.

"Mahdoitte uskoa", sanoi nimismies.

Nietulan Aatamin luonto rupesti jo nousemaan.

"Mitä h – ttiä! kuka sen sellaisen asetuksen on tehnyt?"

Nimismies ei viitsinyt vastata, kysymys oli kovin tyhmä. Miehiänsä vaan käski viina-astian ulos viemään.

Toisetkin kyläläiset uskalsivat jo pihalla ruveta puhumaan.

"Tuota, milläs tavalla sen 25: tta kannua sitten saa ostaa jos ei sitä jakaa saa väliinsä?" kysyi Ollilan Hentrikki.

Nimismies rupesti hyväntahtoisesti selittämään viina-asetusta. Hän sanoi, että, jos teillä on perheessänne niin ja niin monta henkeä, niin te saatte ostaa 25: tta kannua, mutta jos ei ole, niin saatte tyytyä ostamaan niistä puodeista, joissa myydään kannuttain. "Mutta yhdessä ei saa ostaa, eikä toinen toiselle tuoda", hän sanoi.

"Mutta se maksaa enempi niissä kannun-puodeissa", muistutti Erkki.

"Enemmän maksaa, paljon enemmän!" huusi Aatami.

"Ei auta. Joka juo, ja viinaa tarvitsee, maksakoon hyvän hinnan", ilkkui nimismies.

"Mutta minä en ymmärrä", sanoi Ollilan Hentrikki, "mitä vahinkoa siitä olisi, jos toinen saisi toiselle tuoda viinaa. Onpa se vähän ilkeätä jos tätä naapurin Mikkoakin nyt sakotetaan, kun ei ole mies ennen ikänä käräjissä ollut ja nytkin aivan meidän kehoituksesta lähti kaupunkiin yhteiselle asialle, ja jos se nyt noin hullusti menee."

"Eikö herra vallesmannin sopisi jättää sitä asiaa sentään silleen." pyysi Erkki.

Nimismies pudisti päätänsä ja sanoi ankarasti:

"Ei käy laatuun. Jokaisen täytyy ehdottomasti lakia noudattaa."

"Mutta minä en usko, että siitä tulee sakkoa!" alkoi Nietulan Aatami väittää. "Katsokaas nyt", hän sanoi nimismiehelle, "jos me panemme täältä kylästämme miehen ostamaan meille jokaiselle yhdessä, esimerkiksi tarikoita, niin onko siitäkin sakkoa?"

"Sinä mies teet minusta leikkiä, vai kuinka?" kysyi nimismies, ankarana astuen Aatamin eteen.

"Enkä tee leikkiä ... vai leikkiä." Aatami pakeni herran edellä.

"No mitäs sitten." Nimismies kääntyi tuimana pois. Miehet jokainen odottivat vastausta, mutta sitä ei tullut. Pois vaan alkoi nimismies hankkiutua.

"Mutta mihinkä tämä viina nyt pannaan?" kysyi joku vielä.

"Myydään huutokaupalla", sanoi nimismies ja ajoi pois.

Miehet jäivät kiroilemaan ja osalta leikkiä laskemaan. Aprikoivat, josko heille annettaisiin siellä huutokaupassa, tahi ei. Lupasivat muutamat koettamaan mennä, toiset vanhoivat, ei maksavansa ei viittäpenniä enää toisi kertaan siitä jonka jo kerran olivat ostaneet.

"Tuo on selvää ryöväystä!" huomautti Ollilan Hentrikki.

"Ihan niin, totta jumaliste!" vanhoi Aatami.

Miehet olivat oikein raivoon joutumaisillaan kun asiaa tällä tavalla rupesivat käsittämään.

"Lakkaisivat valmistamasta koko rankkia", tuumaili Erkki, "kun sen kanssa noin rupeavat herrat juonittelemaan, niin ei sitä tiedä koska saa sakon."

"Ei, katos, herrat siitä tulot köömäävät, ne kun sitä polttavat. Sitä vartenhan sitä kotona polttamastakin kiellettiin", puhui Aatami kiivaasti.

Kaikki olivat asiasta aivan samaa mieltä.

Mutta Mikko ei ollut mennyt ulos toisten joukkoon, yksin vaan möhdysteli tuvassa, käveli edestakaisin lattialla, istui toisinaan ja kynsi päätänsä niin vimmatusti, että tuo näytti Jobin tuskalta. Äänteli vähin:

"Hmh, hmh, hmh..." ja sitten jotain epäselvää hampaiden välistä.

Vihdoin toisetki miehet tulivat meluten tupaan ja hämmästyivät kun näkivät Mikon tuskan.

"Lempoako tuossa nyt noin... Ei me sen köyhempiä olla", rupesi Nietulan Aatami lohduttamaan.

Jäykän katseen loi Mikko Aatamiin, laski siitä taas alas ja paneusi pään käsien nojaan lepäämään.

Toiset kiroilivat vieläkin välinsä herrain juonia ja katsahtelivat syrjästä Mikkoa ... teki mieli sanoa jotain lohduttavaa hänelle, mutta epäilytti, josko tuohon mikään pystyy.

Vihdoin Mikko kiivaasti nousi ylös ja yöhkäsi noustessaan kuin ärsytetty sika. Toiset katsoivat odottavaisesti häneen ... joko mahtoi tulla viisaaksi ja puhalsi huolet pois sydäimestään.

Mikko katsoi tuimasti toisiin.

"Teiltä meni vaan rahaa muutama vaivainen markka joka jo muutenkin olisi ollut hukkaan mennyttä, mutta minulta meni kunnia!" hän huusi ja paukautti pöytään jyrkällä nyrkillään. Se jyrähti kuin moukarin isku ja silmistä valahti samalla kaksi suurta vesihelmeä.

Käypää tavaraa.

Olipa siinä koolla miehiä tuossa Kirkonkylässä oikein aikatavalla, kaiken ikäisiä ja kokoisia. Mieliala oli kiihkeä, odottava, mutta samalla rattoisa ja hilpeä. Laskettiin leikkiä hurjalla tavalla. Odotettiin jotain ja puhuttiin siitä usein, mutta ei väsytty ensinkään; ei kukaan ajatellutkaan pois lähteä kesken aikojaan, sillä odotuksen tiettiin maksavan vaivan.

Odotettiin nimismiestä huutokaupalla myymään takavarikkoon otettua viinaa. Päivä oli lauantai.

Nimismies ilmestyi määrälleen, asettui apulaisineen toimelliseen asemaan ja alkoi toimituksen.

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.